

Volnočasové aktivity dětí předškolního věku

Libuše Kazíková

Bakalářská práce
2010

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Libuše KAZÍKOVÁ**

Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Mimoškolní aktivity dětí předškolního věku**

Zásady pro vypracování:

Studium problematiky týkající se volného času.

Vymezení pojmů z oblasti volného času, rodiny, předškolního věku.

Příprava výzkumné části.

Realizace kvantitativního výzkumu v terénu, formou dotazníku.

Zpracování a vyhodnocení výzkumného materiálu.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HOFBAUER, B. Děti, mládež a volný čas. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

CHRÁSKA, M. Metody pedagogického výzkumu. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

KOLLÁRIKOVÁ, Z. et al. Předškolní a primární pedagogika. 1. vyd. Praha: Portál, 20001. ISBN 80-7178-585-7.

MATĚJČEK, Z., POKORNÁ, M. Radosti a strasti. 1. vyd. Jinočany:H+H, 1998. ISBN 80-86022-21-8.

PÁVKOVÁ, J. et al. Pedagogika volného času. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Eliška Zajitzová

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

10. února 2010

Termín odevzdání bakalářské práce:

7. května 2010

Ve Zlíně dne 10. února 2010

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 15. 2010

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá volnočasovými aktivitami dětí předškolního věku a jejich přínosem k rozvoji jejich osobnosti. Teoretická část vymezuje základní pojmy z oblasti volného času, zabývá se funkcemi výchovy a obecnými faktory, které ovlivňují volný čas. Samostatná kapitola se zabývá volným časem dětí předškolního věku, charakteristikou tohoto období a nabídkou zařízení pro volný čas. Závěr teoretické části je věnován možnostem volnočasových aktivit ve Zlínském kraji.

V praktické části prostřednictvím dotazníkového šetření byly získány informace o volném čase dětí společně s rodiči, návštěvě zájmových kroužků. Také byla zjišťována míra dostupnosti volnočasových aktivit ve Zlínském kraji, přínos těchto aktivit na rozvoj osobnosti dítěte a vliv finanční situace rodiny na volný čas.

Klíčová slova:

Volný čas, volnočasové aktivity, předškolní věk, dítě, rodina, hra, mateřská škola, střediska volného času, sdružení, rodinná a mateřská centra, média a komunikace, Zlínský kraj.

ABSTRACT

The bachelory thesis is based on the study of the free time activities of children in the preschool age and it's influence on the evolution of the children's personality. The theoretical part summarizes the basic concepts of the free time, deals with functions of the education and basic factors, that can influence the children's free time. There is a specialized chapter which is focused on preschool age children's free time activities. This chapter deals with the characterization of this period of children's life and the offer of centres which are specialized for children's free time activities. The final theoretical part is focused on free time activities in the Zlín Region.

The practical part is based on questionnaires, where were acquired information about the free time, which spend parents with their children and about visiting of hobby groups. There was also analysed the availability of free time activities in the Zlín Region, the benefits from these activities to the evolution of the child's personality and the influence on the family's financial standing in free time activities.

Keywords:

Free time, free time activities, preschool age, child, family, play, nursery school, free time centres, associations, family and maternity centres, media and communication, Zlín Region.

Poděkování:

Velmi děkuji vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Elišce Zajitzové za odborné vedení a podnětné rady při zpracovávání mé práce. Také velké poděkování patří celé mé rodině za podporu při studiu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	11
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 VOLNÝ ČAS.....	13
1.1 VYMEZENÍ VOLNÉHO ČASU.....	13
1.2 FUNKCE VÝCHOVY VE VOLNÉM ČASE	15
1.3 OBECNÉ FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ VOLNÝ ČAS.....	16
1.3.1 Změna pracovní doby.....	17
1.3.2 Demografické změny	18
1.3.3 Přesun obyvatel z vesnic do měst.....	18
1.3.4 Nemožnost využívání volného času	19
1.3.5 Nezájem o volný čas.....	20
2 VOLNÝ ČAS DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU.....	22
2.1 CHARAKTERISTIKA DÍTĚTE PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU.....	22
2.1.1 Základní schopnosti a dovednosti	22
2.1.2 Kognitivní vývoj	23
2.1.3 Emoční vývoj	23
2.1.4 Socializace.....	24
2.1.5 Hry a hračky	24
2.2 DÍTĚ, RODINA A VOLNÝ ČAS	25
2.3 DÍTĚ, MATEŘSKÁ ŠKOLA A VOLNÝ ČAS	28
2.4 ZAŘÍZENÍ A PROSTORY PRO VOLNÝ ČAS.....	29
2.4.1 Školská zařízení pro volný čas	29
2.4.2 Ústavní a ochranná výchova.....	31
2.4.3 Umělecké a jazykové vzdělávání	32
2.4.4 Aktivity v přírodě	32
2.4.5 Sdružení.....	33
2.4.6 Rodinná a mateřská centra	34
2.5 MÉDIA A KOMUNIKACE.....	35
3 MOŽNOSTI TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU VE ZLÍNSKÉM KRAJI.....	37
3.1 INDIVIDUÁLNÍ TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU	38
3.2 STŘEDISKA VOLNÉHO ČASU VE ZLÍNSKÉM KRAJI	40
3.3 RODINNÁ A MATEŘSKÁ CENTRA	40
3.4 DALŠÍ ORGANIZACE.....	41
II PRAKTICKÁ ČÁST	43
4 VÝZKUM.....	44

4.1	CÍLE VÝZKUMU	44
4.2	VÝZKUMNÉ OTÁZKY	44
4.3	VÝZKUMNÉ METODY	45
4.4	VÝZKUMNÝ SOUBOR	45
4.5	REALIZACE VÝZKUMU	45
5	ANALÝZA VÝZKUMU	47
5.1	INFORMATIVNÍ DATA	47
5.2	TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU	48
5.3	VÝSLEDKY A INTERPRETACE VÝZKUMU	62
5.3.1	Výzkumná otázka č. 1	62
5.3.2	Výzkumná otázka č. 2	63
5.3.3	Výzkumná otázka č. 3	64
5.3.4	Výzkumná otázka č. 4	66
5.3.5	Výzkumná otázka č. 5	67
	ZÁVĚR	68
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	70
	SEZNAM OBRÁZKŮ	73
	SEZNAM TABULEK.....	74
	SEZNAM PŘÍLOH.....	75

ÚVOD

Volný čas pro každého představuje něco jiného. Příjemné trávení v kruhu rodiny, odpočinek, nejrůznější aktivity, které člověk dělá, protože ho těší. Každý člověk upřednostňuje jiné trávení volného času, již malé děti jsou ovlivňovány stylem života rodiny, která je ovlivňuje ve všech oblastech lidského života a také v oblasti volného času. Volný čas je doba, kdy děti přejímají od svých rodičů spoustu nových vědomostí, dovedností, ale samotná přítomnost rodičů, pro ně představuje pocit bezpečí, lásky, který potřebují pro svůj zdravý vývoj.

Všechno kolem nás prochází nejrůznějšími proměnami, také oblast volného času se v průběhu několika generací zcela proměnil. Dnešní děti tráví volný čas jinak než jejich rodiče, prarodiče. Jsou ovlivňováni masovou komunikací a také se liší nabídka nejrůznějších volnočasových aktivit. Vývoj přinesl spoustu pozitivních změn, ale také nástrah, které dětem hrozí. Cílem jednotlivých zařízení je vytvořit podmínky, které mají pozitivní vliv na rozvoj osobnosti, především dětí a mládeže. Nabízet takové aktivity, které je podněcují k činnosti, učit je pochopit vlastní osobnost, utvořit si hodnoty a normy a také se integrovat do společnosti dalších osob. Záleží na každém člověku, zda takovou nabídku využije pro sebe či své blízké, protože smysluplné využití volného času, slouží jako prevence sociálně patologických jevů.

Nepřeborná nabídka jednotlivých aktivit také může svádět k velkému využívání řízených aktivit, což u malých dětí může představovat závažný problém, děti mohou být přetěžovány nebo mohou těžce zvládat odloučení od rodiny. Proto je nutné zohlednit individuální zvláštnosti každého dítěte při volbě volnočasové aktivity.

Využíváním aktivit volného času předškolních dětí, jejich přínosem k rozvoji osobnosti, ale také, zda nejsou děti přetěžovány zájmovou činností, se budu zabývat v praktické části mé práce. Konkrétně jsem se zaměřila na oblast Zlínského kraje.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VOLNÝ ČAS

1.1 Vymezení volného času

Co je to vlastně volný čas? Existuje řada definic a každá z nich popisuje termín volný čas trochu jinak. Jedná se o činnosti, do kterých člověk vstupuje s nějakým očekáváním, jeho účast je závislá na jeho svobodném rozhodnutí a přináší mu příjemné zážitky a uspokojení. Mezi hlavní funkce volného času patří odpočinek, zábava a rozvoj osobnosti [3]. Volný čas představuje něco, co člověk dělá z vlastní vůle, není to žádná povinnost a záleží na každém z nás, jak svůj volný čas využije.

Velmi důležitý je odpočinek, a to především v dnešní hektické době. Mnoho lidí si ve velkém shonu nedokáže vymezit téměř žádný čas na odpočinek, což se odráží na zdravotním stavu obyvatelstva, dochází k velkému nárůstu civilizačních chorob např. vysokého krevního tlaku, cukrovky, obezity, apod. Ale nejedná se zde jen o tělesné nemoci, ale také psychické, ke kterým může docházet vlivem zvýšeného stresu. Odpočinek slouží k získání nové energie, kterou můžeme využít k další práci. Pokud člověk neodpočívá, odráží se to v jeho kvalitě práce. Negativní dopad to může mít také na rodinu, kde mohou vznikat různé patologické jevy, např. domácí násilí, alkoholismus.

Zábava nám napomáhá překonávat různé negativní věci, které nás obklopují téměř na každém kroku, pomáhá nám zvládat život s větší lehkostí. Je to prostředek, kdy může rodina trávit čas společně, ať již ve společnosti, v přírodě nebo jen povídáním. Existuje celá řada aktivit, které slouží k zábavě. Rozvojem společnosti dochází ke stále větší nabídce různých typů aktivit, v dnešní době jsou také velmi moderní např. adrenalinové sporty. Všechny tyto aktivity však mají společné to, že mají sloužit k zábavě, a ta má vést k dobrému psychickému rozpoložení jedince.

Volný čas také slouží k rozvoji osobnosti a to především u dětí a mládeže, kde se osobnost utváří nejvíce. Pokud děti tráví volný čas aktivitami, které je baví a navíc získávají mnoho potřebných a zajímavých informací nenásilnou formou, je to velmi pozitivní. I dospělý člověk raději dělá věci, které ho baví, než ke kterým má negativní vztah. Tady se také nabízí otázka. Jak správně zvolit aktivitu pro své dítě? Nejlepším způsobem je jistě pozorování. Rodič, především matka, tráví s dětmi spoustu času, tak by měla dokázat určit aktivitu,

kteřou dítě vyhledává a kterou preferuje. U větších dětí je možné, aby si dítě již zvolilo volnočasovou aktivitu podle svého zájmu, rodiče by měli dítě v jeho zájmu podporovat.

Vědní obor, který se zabývá výchovou ve volném čase, se nazývá **pedagogika volného času**. Pedagogika volného času je jedním z oborů pedagogiky. Svůj význam získala až od 2. pol. 20. století. Jelikož se jedná o mladou vědní disciplínu, její terminologie se neustále vyvíjí a obměňuje [2].

Výchovu ve volném čase může pojmut třemi různými způsoby: výchova k volnému času, výchova ve volném čase, výchova prostřednictvím aktivit volného času.

- **Výchova k volnému času** představuje aktivity, které vedou k cíli. U jedinců dochází k utváření, rozvíjení schopností a dovedností. Smyslem je motivovat jedince, jak správně využívat volný čas.
- **Výchova ve volném čase** je období výchovného působení, kdy člověk rozhoduje o svém čase svobodně a nemá pracovní ani školní povinnosti, vše je založeno na dobrovolnosti.
- **Výchova prostřednictvím aktivit volného času** slouží k osvojování nových znalostí a dovedností, ovlivňuje chování člověka, především působením jiných lidí v zájmové nebo vrstevnické skupině [3].

Tak jako vše kolem nás prošel i volný čas jistým vývojem. Důsledkem toho, že v minulosti začala snaha pedagogicky ovlivňovat volný čas, vznikala také terminologie.

Výchova mimotřídní, jak již samotný pojem napovídá, jedná se o vyučování mimo školní výuku, např. činnosti zájmových útvarů, ale také zde spadaly školní družiny či školní kluby, pokud byly součástí školy [2].

Výchova mimoškolní představuje činnost, která se odehrává mimo školu, např. v zařízeních volného času, sdruženích dětí a mládeže, apod.

V dnešní době se tyto pojmy již příliš nepoužívají z důvodu, že byl problém je od sebe rozlišit a vymezit. Příkladem je školní družina, kde zájmové vzdělávání probíhá po vyučování, ale v prostorách školní třídy. Výstižnějším pojmem byla **výchova mimo vyučování** [2].

Mezi novější pojmy, které se vyskytují v pedagogické literatuře, patří výchova formální, informální a neformální.

Formální výchova – jsou to aktivity, které jsou realizovány školami nebo odbornými zařízeními. Jsou odstupňovány věkem od základního po vysokoškolské vzdělání a jsou zakončeny příslušným dokladem např. vysvědčením.

Informální výchova – je nahodilé učení, které se uskutečňuje prostřednictvím kontaktů s rodinou, přáteli, prací, vrstevníky a médii.

Neformální výchova – jsou to aktivity, které probíhají na dobrovolné bázi a demokratismu mimo vyučování, ve volném čase. Mohou být zakončeny příslušným dokladem [3].

1.2 Funkce výchovy ve volném čase

Mezi jednotlivé funkce výchovy ve volném čase patří funkce výchovně-vzdělávací, zdravotní, sociální a preventivní. Každé zařízení, které se zabývá volnočasovými aktivitami, plní tyto funkce podle svého zaměření a v různé míře [10].

- **Funkce výchovně-vzdělávací** – jednotlivé instituce dle svého zaměření působí na rozvoj osobnosti, zaměřují se na všechny složky osobnosti (tělesnou, psychickou i sociální). Předpokladem volnočasových aktivit je jejich dobrovolnost, člověk si tedy volí aktivitu dle svého zájmu. Jedinec navštěvuje aktivitu, která ho baví a navíc získává nové vědomosti a dovednosti nenásilnou formou.
- **Funkce zdravotní** – tato funkce je často opomíjena, ale je velmi důležitá pro správné fungování organismu. Obsahuje několik oblastí: odpočinek, pohyb, stravování, hygienu a bezpečnost práce. Odpočinek je nezbytnou součástí každodenního života člověka. Zanedbávání odpočinku může vést ke vzniku stresu, nemocí, a to se může odrážet v dalším životě jedince, může dojít k narušení rodinných vztahů, domácímu násilí, rozvoji alkoholismu, apod. Nedostatek odpočinku se netýká pouze dospělých, ale také malých dětí. Často velmi vytížení rodiče mají vysoké požadavky také na své děti, velké množství kroužků, které navštěvují a jejich školní povinnosti jim nedávají prostor k žádnému odpočinku. Problémem je také správné a především zdravé stravování. Děti se učí správným stravovacím návykům v mateřské a základní škole. V rodinách již mnohdy nezbyvá prostor pro náročnou českou kuchyni a lidé často volí alternativu formou různých „fast-foodů“. Tato forma stravování není vhodná z hlediska zdraví, ale také bere příležitost, aby rodina mohla trávit čas společně. Zvláště u dětí předškolního a mladšího školního věku je důležité

upevňovat nebo dokonce vytvořit správné hygienické návyky, které mají z rodiny nedostatečné. Nutné je při volnočasových aktivitách také dodržování bezpečnosti práce. Prostředí pro aktivity by mělo být hygienicky nezávadné a upraveno estetic-ky, aby podněcovalo jedince k činnosti.

- **Funkce sociální** – představuje péči o děti v době po vyučování. Děti navštěvují např. školní družinu, která zajišťuje nad dětmi dohled a činnosti v době, kdy jsou jejich rodiče v zaměstnání. Také zde spadají i výchovná a ubytovací zařízení (domovy mládeže, internáty, školy v přírodě). Sociální funkce má také velký význam ve srovnávání rozdílů mezi dětmi. Každé dítě pochází z jiných materiálních podmínek, v rodinách je odlišné výchovné působení, různé podněty nebo dítě může pocházet z problematického prostředí. Také jedince obohacuje v získávání nových sociálních vztahů, setkávají se s jedinci, kteří mají podobné zájmy, názory a postoje jako oni sami.
- **Preventivní funkce** – v rámci činnosti volnočasových zařízení je kladen důraz na prevenci negativních jevů. Zaměřuje se na problematiku drogové závislosti, kriminality, záškoláctví, šikanu, apod. Zařízení volnočasových aktivit se zabývají převážně primární prevencí. Primární prevence je zaměřena na předcházení negativních jevů. Z hlediska prevence je pro společnost nejvýhodnější, ať již z materiální stránky, tak se také snaží snížit rozvoj kriminality, drogové závislosti apod. V rámci prevence máme také prevenci sekundární a terciární. Sekundární prevence se zabývá již kriminálně rizikovými jedinci, u nichž je předpoklad, že budou páchat negativní činnosti a také na jejich případné oběti, např. minoritní skupiny. Terciární prevence – ta se již zabývá samotným léčením jedinců a zabránění další recidivy u osob, kteří již jsou pachateli [10].

1.3 Obecné faktory ovlivňující volný čas

Stejně tak jako všechno kolem nás neustále prochází vývojem, tak i volný čas je ovlivňován řadou faktorů, které se podílejí na jeho utváření. Mění se pracovní doba, dochází k migraci obyvatel z vesnic do měst, ke stárnutí populace a mnoha dalším vlivům, které ovlivňují trávení volného času.

1.3.1 Změna pracovní doby

Od středověku dochází k velkým změnám pracovní doby v Evropě, v té době se pracovalo celoročně 2 500 hodin. Kolem r. 1750 se zvýšila pracovní doba na 3167 hodin, což odpovídá v průměru každý den 8,7 hodin [3].

Situaci u nás zhodnotil J. J. Ryba roku 1790. Dítě mělo vymezený čas na spánek a jídlo, čas určený na domácí práce, a zbývaly pouze 4 hodiny pro školu a čas pro volný čas již nezbyl žádný [3].

Na začátku 19. století byla pracovní doba 12 - 14 hodin denně, po několika desítkách let došlo ke snížení pracovní doby na 8 hodin denně a 48 hodinový týden. Kolem roku 1900 byl v Evropě šedesátihodinový týden, na začátku 30. let byl snížen na 40 hodin týdně. V 60. a 70. letech dochází ke změně k pětidennímu týdnu, v některých zemích např. ve Francii a Itálii byl pracovní týden upraven na 35 hodin. Některé země uvažují o zřízení čtyřdenního pracovního týdne. V současnosti je využívána také pružná pracovní doba [3].

Zkrácení pracovní doby jistě pozitivně ovlivnilo využívání volného času, ale existuje i celá řada dalších faktorů, které měly vliv na volný čas. Došlo k omezení dětské práce, i když to bohužel není celosvětově, v některých chudých rozvojových zemích je stále práce dětí praktikována a mnohdy až zneužívána. V pokrokových zemích je práce nahrazena povinnou školní docházkou, která slouží k rozvoji a formování osobnosti, získávání nových znalostí a dovedností, ale na druhou stranu školní výuka byla prodlužována a trvá až do dospělosti, což má vliv na omezení času pro volnočasové aktivity.

Oproti tomu u starší generace je dostatek času pro využívání volnočasových aktivit, protože se prodlužuje délka života a senioři odchází do penze. U této generace je ale nutné zmínit, že netrpí nedostatkem času, ale mohou je ovlivňovat jiné negativní faktory, např. nemoci, sociální izolace, apod.

V současné době stále více lidí využívá práci přesčas nebo mají dvě zaměstnání. Tento trend se týká především mladší generace, která si potřebuje vytvořit rodinné zázemí, vyřešit bytovou situaci, což je v dnešní době velmi problematické. Bohužel z hlediska času je to všechno děláno na úkor rodiny a odpočinku, což má také dopad na fungování vztahů v rodině. Pokud se vzniklé problémy v manželství a rodině neřeší, často vyústí k rozvodu.

Za zmínku stojí také pracovní doba v době víkendů, což je také velká vymoženost dnešní doby a týká se především pracovníků pracujících např. v nákupních centrech, samozřejmě

jsou také důležité pracovní pozice, bez kterých se o víkendech a svátcích neobejdeme např. zdravotníci, policisté apod. Ale spíše narážím na práci, která není o víkendu nezbytně nutná, a tato centra jen tvoří podmínky pro lidi, kteří tráví svůj volný čas nakupováním v obchodech místo toho, aby vyrazili do přírody nebo trávili čas nějak smysluplněji.

1.3.2 Demografické změny

Veškeré oblasti lidského života jsou ovlivňovány nárůstem počtu obyvatel na celém světě a ani oblast volného času není výjimkou. Podle odhadů v 1. století našeho letopočtu žilo na světě 250 milionů lidí a v roce 1999 to již bylo 6 miliard obyvatel [3]. Proto je nutné volnočasové aktivity přizpůsobit poptávce, jak dle objemu, tak podle různorodosti aktivit, aby pokryly veškeré požadavky populace.

Volný čas v České republice byl v posledních letech ovlivněn především zvýšeným nárůstem dětí, proto bylo nutné zaměřit nabídku pro nejmenší děti a předškoláky. Volný čas se netýká pouze dětí, ale je také využíván dospělými a seniory. Celosvětově dochází ke stárnutí populace, proto je nutné zaměřit nabídku i na tuto cílovou skupinu obyvatel. V současnosti došlo v této oblasti k jistému zlepšení, klade se důraz na individuální potřeby seniorů, na jejich začlenění do společnosti, aby své stáří netrávili v izolaci.

Počet obyvatel v jednotlivých zemích ovlivňuje imigrace osob z jiných zemí i kontinentů [3]. Instituce zabývající se volnočasovou aktivitou jsou také velmi nápomocné při začleňování azylantů do společnosti. Jedná se o aktivity, které se zabývají studiem českého jazyka, kulturou české společnosti, apod.

1.3.3 Přesun obyvatel z vesnic do měst

Během posledních dvou století došlo k velkému stěhování obyvatel z vesnic do měst. Na počátku 19. století žilo ve městech 3 % obyvatel celého světa, roku 1900 to již bylo 13 %, v roce 1950 dosahoval počet obyvatel 30 % a v druhé polovině 90. let 20. století tvořili obyvatelé měst 45 % populace. Nárůst obyvatel není v jednotlivých oblastech a zemích rovnoměrný. V rozvojových zemích (Nigérie, Indie) je nárůst obyvatel ve městech menší oproti vyspělým zemím (USA, Japonsko) [3].

Život ve městech lidem poskytuje více možností jak trávit volný čas, nabízí lepší dostupnost veškerých aktivit i pracovních příležitostí. Nevýhodou života ve městě je jeho anony-

mita, a to především ve velkých městech. Protikladem jsou vesnice, kde lidé žijí více dohromady a navzájem se znají. Právě již zmíněná anonymita a vzájemná odtážitost lidí jsou faktory pro vznik patologických jevů (kriminality, drogové závislosti, chudoby, bezdomovectví) ve městech. Nárůst kriminality také souvisí s tím nakolik lidé nebo především děti a mladiství využívají volnočasové aktivity. Překážkou může být nedostatek financí, děti pak tráví svůj čas především na ulici, s vrstevníky, tvoří se různé party, kterými je jedinec ovlivňován [3].

Poptávka po volnočasových aktivitách na vesnicích není tak velká jako ve městech, proto se nabídka snižuje a přesunuje se spíše do měst. Tím také vzniká problém z hlediska nedostupnosti volnočasových aktivit lidem, kteří o ně mají zájem. Především se jedná o malé děti a seniory, kteří nejsou mobilní a jejich jedinou možností jak se dopravit do města je hromadná doprava.

Další formou jak trávit svůj čas v dnešní moderní době je využívání sociálních sítí prostřednictvím internetu, kde mohou komunikovat se svými přáteli a vrstevníky. Touto formou komunikace je překlenuta bariéra dostupnosti, kdy mohou komunikovat s lidmi, kteří jsou na jiném konci republiky nebo dokonce na jiném konci světa. Multimediální technika v dnešní době představuje velmi oblíbenou zábavu, ale nepřináší jen pozitivní možnosti jako získávání nových informací, komunikaci s přáteli, ale také mnoho nástrah. Jedná se zde o zneužívání dat, také se zde mohou děti stát lehce obětí pedofilů, kteří je mohou kontaktovat, a pokud je dítě naivní, může dojít k setkání s nebezpečným pachatelem trestné činnosti.

Pro obyvatele vesnic je stále ještě typické, že mají vlastní zahrádky a tráví čas zahradničením, ale také lidé z měst často vyhledávají tento druh trávení volného času. Pořizují si víkendové chaty a vyráží na vesnice, kde relaxují, zahradničí a chalupaří a tráví svůj čas na čerstvém vzduchu mimo civilizaci [3].

1.3.4 Nemožnost využívání volného času

Jak jsem se již zmínila výše, problémem který ovlivňuje trávení volného času je nedostatek financí. Podle analýzy OSN se sociální nerovnost stále prohlubuje. Kolem roku 1990 měla pětina nejvyspělejších států k dispozici 85 % veškerých příjmů světa a oproti tomu nejchudší země světa pouze 1,7 % příjmů [3].

V nejchudších zemích světa nemají dostatek financí ani na pokrytí základních lidských potřeb, dochází k narušení vývoje u dětí po stránce tělesné, psychické i sociální. Snižovala se ochota vyspělých zemí pomoci chudým zemím. V některých zemích jsou děti zneužívány na práci a to mnohdy již od raného věku, pracují často ve zdravotně nevýhodných podmínkách, a také mají dlouhé pracovní doby. Děti nemohou trávit čas vlastními aktivitami a navíc tyto často nelidské podmínky vedou k poškozování jejich zdraví. Děti bývají také často zneužívány jako pracovní nástroj kuplířů, kdy jsou poskytováni k sexuálním službám nebo jsou zneužívány k výrobě dětské pornografie. Všechny tyto negativní jevy, zabraňují dětem trávit volný čas podle vlastního přání, navíc takové traumatizující zážitky poznamenají jejich citlivou dětskou duši po zbytek jejich života [3].

S nedostatkem financí jde ruku v ruce problematika nezaměstnanosti. V dnešní době je to velmi diskutované téma, protože v rámci celosvětové krize došlo k rekordnímu nárůstu nezaměstnanosti. Často se lidé potýkají s nedostatkem financí již v době, kdy pracují, zejména se jedná o skupinu mladých rodin. Jsou nuceni se zadlužit, aby si mohli pořídit vlastní bydlení. Dalším problémem jsou stále se zvyšující náklady na životní potřeby. V některých případech v rodinném rozpočtu po vynaložení prostředků na běžný chod domácnosti, již nezbyvá dostatek financí na aktivity ve volném čase.

V době nezaměstnanosti člověk nedobrovolně získá více času na volnočasové aktivity, ale hlavní překážkou je nedostatek prostředků, které mu brání v jejich realizaci. Pozitivní je, že může svůj čas věnovat aktivitám, které jsou zaměřeny na rozšíření své kvalifikace [3].

1.3.5 Nezáměr o volný čas

Protikladem těch, kteří by chtěli trávit volný čas, ale schází jim finance nebo možnosti, jsou lidé, kteří nechtějí volný čas využívat. Volný čas pro ně představuje jisté omezení v pracovní činnosti, tito lidé často odmítají dovolenou. Může u nich vzniknout workoholismus, což je závislost na práci, která ovlivňuje také soužití v rodině, narušuje vztahy, má negativní vliv na zdraví. Zejména se jedná o podnikatele, manažery, apod. Zaměstnavatelé si však již začínají uvědomovat, že přepracovaný a stresovaný zaměstnanec není přínosem pro firmu, proto zavádí k peněžitě mzdě také benefity, které jsou zaměřeny na odpočinek zaměstnance. Jedná se o poukázky k návštěvě bazénu, příspěvky na dovolenou apod.

Bohužel daleko závažnější je, že často vytížení rodiče zanedbávají volný čas u dětí. Mnohdy neví, jak jejich dítě tráví volný čas a s kým. Důsledkem nedostatečné komunikace může

dojít k pozdnímu odhalení patologických jevů např. drogové závislosti. Pokud dítě navštěvuje nějaké volnočasové aktivity, tak rodiče neví co je jejich náplní. Nedostatečné je i trávení volného času v rodině, je zde nedostatečná komunikace, nedůvěra, dítě se cítí osamělé a často se uchyluje k nějaké partě, kde hledá pochopení a pocit bezpečí [3].

2 VOLNÝ ČAS DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

2.1 Charakteristika dítěte předškolního věku

V rámci mé bakalářské práce se zabývám obdobím předškolního věku. Toto období zahrnuje čtvrtý až šestý rok života dítěte. Dítě v tomto období roste spíše do výšky, váhový přírůstek není tak výrazný, předškolák ztrácí svou baculatost, což může být také vlivem velkého množství pohybu. Děti v tomto období jsou velmi aktivní. Dochází k velkému rozvoji jemné motoriky, hraje si a pracuje i s malými předměty, učí se kreslit, psát, zavazovat tkaničky. V tomto období vyspívá také po stránce intelektové, citové i společenské [7].

Odborná literatura také nabízí jiné vymezení předškolního věku. Jedná se o děti od tří do šesti až sedmi let, a toto období končí nástupem do školy [11].

Dítě v tomto období je velmi tvárné, lehce se učí nové věci a návyky. Proto je nutné při učení dbát na to, aby se dítě naučilo nové věci správně, jelikož předělávání zlovyků je daleko náročnější.

2.1.1 Základní schopnosti a dovednosti

U dětí předškolního věku nejsou změny v oblasti motoriky již tak nápadné. V tomto období jde spíše o zdokonalování pohybové obratnosti, koordinaci, držení rovnováhy. Dítě utíká, seběhne se schodů, skáče, leze po žebříku. Také začíná být více samostatné při oblékání, obouvání a zkouší si zavazovat tkaničky. Umí dodržovat základní hygienické návyky, zvládá umytí rukou a použití toalety a pod dozorem dospělého se také zvládne vykoupat.

Svoji zručnost procvičuje formou hry, staví z kostek, modeluje a také maluje. Prostřednictvím kresby prezentuje svůj dětský svět, své představy. Z počátku dětské výtvořiny nemají podobu toho, co mají představovat, ale dětská kresba se dále vyvíjí. V pěti letech jsou již patrné detaily věcí na obrázku, postava má již oči, nos, ústa, vlasy.

V oblasti řeči dochází také k velkému pokroku. U tříletých dětí je ještě mluva nedokonalá, zaměňují některé hlásky, které neumí vyslovit za jiné. V průběhu období se řeč zdokonalí, pokud jsou ještě nějaké nedostatky, spontánně vymizí v průběhu školní docházky, nebo za pomoci logopeda. Vývoj je také patrný u větných skladeb, kde již děti používají souvětí, správně časují, skloňují. Zájem o řeč u dětí v tomto věku narůstá, učí se nejrůznější básnič-

ky, písničky [8]. Dítě kolem 4. roku používá více jak 1500 slov, na konci 6. roku života ovládá více než 3000 slov [7].

Má také zájem o různé poznatky, již zná své jméno, pohlaví, poznává barvy a dokáže definovat známé věci. Vyjmenuje čísla do deseti a v šesti letech pozná počet předmětů (pomáhá si názorně, za pomoci předmětů nebo prstů). Také má již zájem o pracovní činnost, kolem 4. roku rádo pomáhá s jednoduchými pracemi v domácnosti [8].

2.1.2 Kognitivní vývoj

Kolem 4. roku přechází předpojmové (symbolické) myšlení na myšlení názorové (intuitivní). Umí vyvozovat závěry, které jsou závislé na úsudku (např. podle toho jak něco vypadá, dokáže určit množství), ale stále nedokáže myslet logicky.

Dítě je zaměřeno na vlastní osobu, neživé věci polidšťuje, k pochopení světa kolem využívá fantazii, svět kolem bere, že ho někdo udělal (hvězdy, slunce) [11].

Již kolem 3. roku dítě vidí rozdíl ve skutečných věcech a imaginárních. Uvědomuje si, že imaginární předměty může měnit vlastním myšlením a u skutečných to nelze. Dítě si již začíná uvědomovat smrt, ale ještě nechápe její nezvratnost a konečnost, to přichází až kolem 6. roku [8].

2.1.3 Emoční vývoj

Emoční prožívání v období předškolního věku se mění, děti jsou již více vyrovnané a stabilní. Nevyskytuje se tolik negativních emočních reakcí, protože dítě začíná chápat, existenci nepříznivých situací. Zlost a vztek se mohou objevit při kumulaci příkazů a zákazů nebo při konfliktu s vrstevníky, apod. Strach u dětí může být ovlivněn velkou představivostí, děti se rády v tomto věku vzájemně straší, u jedinců, kteří jsou více bojácní, to může vyvolat úzkost. V tomto věku se děti projevují veselou náladou, rozvíjí se u nich smysl pro humor. Dítě, které již chápe pojem blízké budoucnosti, se dokáže těšit na to, co ho v budoucnu očekává, ale také to může být naopak, že negativních věcí se bude obávat.

Chápu již, že určitý typ emocí ukazuje pozitivní hodnocení a jitý typ zase negativní hodnocení. V rámci toho již dokážou odhadnout, zda se jim něco bude líbit či nikoliv. Nedočkají zatím pochopit, že někdy člověk může zároveň prožívat více emocí (smutek a stud). Ve věku 6 let teprve začínají děti chápat, že se člověk může cítit dobře i špatně současně,

také že se jim něco líbí jen částečně. Začínají si uvědomovat, že stejné příčiny vyvolávají stejné pocity. U negativních emocí je těžší pochopit, jaká bude následovat reakce, to pochopí děti až později, a k pochopení jim slouží jejich vlastní zkušenost a reakce jiných lidí [11].

U předškolních dětí se také rozvíjí jejich emoční inteligence, dokážou být empatičtí, chápou své projevy. Již by měly ovládat vlastní emoce, především negativní jako zlost a vztek. Ale dítě v tomto věku vždy své chování nedokáže korigovat a někdy se mu vymkne kontrole. Také se rozvíjejí vztahové emoce jako láska, sympatie, nesympatie, soucit, pocit sounáležitosti.

Dítě se již také orientuje v emocích jiných lidí, a v pozdějším věku již chápou, že projev emocí nemusí vyjadřovat, jak se člověk cítí, protože to nechce dát na odiv vnějšimu světu [11].

2.1.4 Socializace

V předškolním období dochází k socializaci také mimo rodinu, toto období je charakterizováno jako příprava na život ve společnosti. Kontaktem s dalšími dospělými a dětmi mimo rodinu a získává nové zkušenosti důležité pro jeho další rozvoj. Socializace nemá vliv pouze na chování dítěte, ale ovlivňuje také individualitu dítěte v jeho prožívání, sebepojetí, sebehodnocení [11]. Vlivu rodiny a mateřské školy se budu věnovat v jednotlivých kapitolách.

2.1.5 Hry a hračky

Dítě po celé období jeho dětství provází nejrůznější hry a hračky, jsou také nedílnou součástí období předškolního věku. Hry můžeme využívat ve všech typech činností (odpočinkové, rekreační), a také ovlivňují celkový rozvoj osobnosti dítěte. Hry jsou většinou uskutečňovány ve skupinách nebo dvojicích, proto jsou velmi přínosné při socializaci dítěte. Hry se mění v závislosti na věku dítěte, u starších dětí jsou složitější a zaměřují se na učení a práci [10].

Děti předškolního věku nejvíce využívají úlohové, konstruktivní, didaktické, receptivní hry a kresbu a modelování.

- **Úlohové hry** – dítě přebírá úlohy podle života dospělých a vnáší do nich prvky fantazie a etiky.
- **Didaktické hry** – patří do kategorie her s pravidly, jsou prováděny organizovanou formou a procvičují u dětí pozornost a prohlubují poznatky a schopnosti.
- **Receptivní hry** – přijímání podnětů z vnějšího světa a tím se zdokonalují smyslové funkce, poznávací, citové a volní procesy (např. sledování pořadů pro děti, divadelní představení, loutkové divadlo, prohlížení knížky), obsah je vždy přizpůsoben věku.
- **Dětská kresba a modelování** – dítě pomocí kresby zprostředkovává, co na něho působí, nejprve maluje schematicky, později mají kresby již reálnou podobu. Kresba slouží také jako diagnostická pomůcka. Práce s modelínou dává možnost poznat trojrozměrnost předmětů a pomáhá rozvoji tvořivosti a zručnosti [7].

Hračka je důležitou pomůckou u dětí mladšího věku. Vývoj hraček prošel velkou proměnou, dříve nebylo k dispozici tak velké množství hraček z různých materiálů. Děti se musely spokojit s jedinou hračkou např. dřevěným koníkem, hadrovou panenkou. Dnes je k dispozici velký výběr, ale také je kladen důraz na kvalitu a bezpečnost hraček. Hygienická nezávadnost je nutná především u hraček pro nejmenší děti, materiál a zpracování podléhá velké kontrole. Důležitý je také výběr hračky z hlediska věku a znalosti dětí, hračka by měla sloužit k získávání nových poznatků. Měla by u dítěte probouzet zvědavost, cvičit jeho reakce a probouzet estetické cítění [10].

Dítě kromě času tráveného hraním se učí mnoha dovednostem, které může využívat ve volném čase. Jak jsem se již zmínila, dítě je v tomto období velmi aktivní, ovládá spoustu aktivit (běhání, skákání) z předcházejících období. Učí se lépe koordinovat své tělo, jezdí na kole, učí se lyžovat, plave. Velmi oblíbenou činností je také stříhání, řezání, práce s nářadím. Děti napodobují činnosti rodičů v domácnosti (vaří, uklízí), v dílně (opravují, montují), napodobují také některé profese (doktor, učitelka, prodavačka). Děti v tomto věku již nezajímá jen samotná hračka a hra s ní, ale také co hračka ukrývá uvnitř.

2.2 Dítě, rodina a volný čas

Většina rodičů očekává s nadšením příchod dítěte do rodiny, ale jsou i matky nebo rodiče, kteří po dítěti netouží a narození dítěte je pro ně překážkou. Rodiče by měli přistupovat

k rodičovství zodpovědně, protože je čeká velký kus práce, než ten malý bezbranný tvor vyroste v plnohodnotnou bytost. „*Dítětem se rozumí lidská bytost mladší 18 let, pokud zletilost není zákonem stanovena dříve.*“ [6].

V odborné literatuře najdeme řadu vymezení pojmu rodiny. Jedná se o základní sociální skupinu, která je spojená vztahy, soužitím, společnými aktivitami, současnými prožitky a plány do budoucnosti [11].

Rodina plní několik funkcí, v současných podmínkách se jedná o funkce:

- **Biologicko–erotickou (reprodukční)** – úkolem je rozmnožování populace, vytváření podmínek pro zdravý biologický rozvoj členů rodiny, zabývá se sexuálním životem manželů, počtem dětí, zdravou výživou, tělesnými aktivitami, pobytem na čerstvém vzduchu.
- **Ekonomicko-zabezpečovací** – podíl členů rodiny na zaměstnanosti, zajišťování hmotných podmínek a potřeb členů rodiny. Rodiče mají povinnost zajistit dětem materiální zajištění, pokud nemohou, může jim pomoci stát formou sociálních příspěvků.
- **Emocionální** – prostředí v rodině by mělo být naplněno láskou, životním optimismem. Členové rodiny by si měli být rovni, vzájemně si pomáhat, spolupracovat. Rodina by měla poskytovat pocit bezpečí, sounáležitosti, atd.
- **Výchovnou** – jedná se o záměrné a dlouhodobé působení zejména na děti, nutné je respektovat individuální potřeby a společenské zájmy jedinců [1].

Rodina je prvním prostředím, které dítě ovlivňuje ve způsobu trávení volného času. Život v rodině se během let neustále mění a vyvíjí, mění se styl a způsob života, lidé se stěhují do měst, žije méně generací pohromadě, a také rodiny v dnešní době mají méně dětí než dříve. Lidé trávili svůj čas více společně, především prací na poli, více si povídali a vzájemně si pomáhali. V dnešní době jsou nejvíce zastoupeny rodiny základní (otec, matka, děti) a také díky fenoménu dnešní doby – rozvodům, tak velkou část rodin tvoří pouze jeden z rodičů a děti. Pokud dítě netráví dostatek času s druhým rodičem a nevytvořila se nová rodina, může dítěti chybět vzor.

Rodiny, které dokážou trávit smysluplně volný čas, mají pozitivní vliv na ovlivňování dětí do budoucna. Dítě v raném stádiu přejímá velkou část znalostí a dovedností nápodobou. Je

nutné dítěti ukázat možnosti a způsoby, jak lze trávit volný čas. Děti mohou trávit čas s rodiči v přírodě, na dovolených, výletech, návštěvou kulturních a zábavných zařízení.

Rodiče nejprve volí různé činnosti, které využívají sami např. sportovní, turistické, zábavné, a poté dětem předkládají další možnosti. Každá rodina má svůj životní styl. Některé rodiny nedokážou správně využívat volný čas, tráví čas nicneděláním, nudí se nebo se u nich objevuje i protispolečenské jednání, což jistě není vhodný příklad pro děti.

U nejmenších dětí rodiče volí volnočasové aktivity dle svého uvážení, u předškolních a školních dětí již můžou vypořádat podle potřeb, zájmů a nadání, co by dítě mohlo bavit, a podle toho vybírají společně s dítětem aktivitu. Starší děti se již více osamostatňují a vybírají aktivity sami, ale rodiče by měli mít přehled, jaké volnočasové aktivity děti navštěvují, a co je jejich obsahem [3].

Ve výchovném působení je nutné brát na zřetel potřeby a zájmy předškolních dětí. V tomto věku jsou děti velmi zranitelné, a pokud jejich potřeby nebudou uspokojovány, může to ohrozit jejich zdravý vývoj. Potřeba znamená nedostatek nebo nadbytek něčeho a patří mezi nejdůležitější druhy motivů. Při neuspokojení potřeby může dojít k frustraci či deprivaci, která má negativní vliv na psychický vývoj u dětí [5].

Často se stává, že si rodiče prostřednictvím dětí plní své dětské sny a dávají děti do zájmových kroužků, které jsou zajímavé pro ně, ale nemusí být zajímavé pro jejich děti. Vždy by rodiče měli zohlednit zájem dítěte a na základě toho volit volnočasové aktivity. Daleko lepší bude odezva u aktivity, která dítě zajímá než u té, která ho nezajímá. Co vlastně představuje zájem? Jedná se o prohloubení vědomostí z nějaké oblasti, charakteristický je kladný vztah. V dospělém věku jsou typické stálejší zájmy, u dětí se spíše jedná o proměnlivé [5].

Velmi důležitý je veškerý čas strávený společně v kruhu rodinném, a to nejen formou zábavy, ale také mohou děti pomáhat s prací v domácnosti nebo na zahradě. Již samotný kontakt s rodiči je velmi důležitý pro formování osobnosti dítěte a vztahu mezi rodičem a dítětem. I přes veškeré pracovní vytížení, by rodiče nikdy neměli zapomínat na své děti, které je neustále potřebují. Mnohdy tomu tak, ale je a jak jsem se již zmínila výše, nezájem rodičů má velký vliv na špatně využívaný čas. Dítě si hledá alternativu v podobě vrstevnické skupiny, která na něho může mít negativní vliv [3].

2.3 Dítě, mateřská škola a volný čas

Nástup dětí do mateřské školy pro ně představuje velmi důležitý krok do života. Mnohé z nich jistě prošly volnočasovými aktivitami pro nejmenší, tak měli možnost si vyzkoušet pobyt v kolektivu. Děti do mateřské školy mohou být přijímány od věku tří let, většina dětí nastupuje ve čtyřech letech a rok před nástupem do školy již navštěvuje školku 90 % dětí [9].

Mateřská škola představuje velmi užitečnou instituci před vstupem dětí na základní školu. Rodiče nejsou schopni poskytnout předškolákům dostatečnou přípravu pro vstup do školy, jedná se zde především o to, že nemají pedagogické vzdělání, dostatek času, apod. Kvalifikovaní pedagogové vědí, na jakou oblast se zaměřit, dělají s dětmi činnosti zaměřené na rozvoj jeho znalostí a dovedností. Důležitý je také sociální kontakt s vrstevníky, který mu rodina nemůže poskytnout. Vrstevníci jsou skupina, se kterou bude dítě trávit nejvíce času. Již v předškolním věku se tvoří první přátelství a první lásky, dítě již preferuje děti, se kterými si bude hrát. Mateřská škola děti učí, jak být pro ostatní děti rovnocenným partnerem. Také bývá první místem, kde se dítě setkává se zdravotně znevýhodněným dítětem nebo dítětem, které se odlišuje svou barvou pleti. V tomto věku jsou děti velmi tolerantní vůči odlišnostem, představují pro ně zvláštnosti a spíše v nich probouzí touhu se s těmito dětmi spřátelit a ochraňovat je [9].

Ale také může sloužit jako první pomoc, při odhalení týrání nebo zanedbávání dítěte v rodině, což je velmi důležité. Pedagogové mohou kontaktovat další instituce a pomoci dítěti v této obtížné situaci a možná mu i zachránit život.

Mateřskou školu jsem zmínila z několika důvodů. Jak jsem již uvedla výše, je velmi důležitou přípravou dítěte pro vstup na základní školu, ale také může dítěti nabídnout další podněty, kterého ho ovlivní v jeho zájmu, a tím v dalším výběru volnočasových aktivit. Některé mateřské školy přímo nabízí zájmové činnosti (výuku angličtiny, plavání, keramiku, atd.) [25].

Mateřská škola je také otevřena spolupráci rodiny, kdy v rámci nejrůznějších aktivit bývají zapojováni rodinní příslušníci dětí. Jedná se o různé tvoření vánočních, velikonočních dekorací, vytvoření karnevalových kostýmů, různých pohoštění pro děti v rámci karnevalu, apod. Mateřská škola ovlivňuje tímto způsobem trávení času v rodině.

2.4 Zařízení a prostory pro volný čas

Volnočasové aktivity ve školách prošly od 19. století značným vývojem. Nejprve se ve větších městech ve školách zřizovaly prostory pro hry žáků, také pro pobyt o přestávkách a pro práci na domácích úkolech. V druhé polovině 20. stol. se postupně zřizují ve školách knihovny a čítárny. Zakládají se školní hřiště, vycházejí první školní časopisy, realizují se školy v přírodě. Zřizují se „střediska ve vzduchu“, které slouží k pohybovým aktivitám a k aktivnímu odpočinku. Děti měly určený jeden den v týdnu na tělesnou výchovu, sport, život v přírodě, rukodělnou práci a mravní zdokonalování. V Evropě byl zaveden pětidenní školní týden. V České republice bylo postupně zavedeno část volných sobot, poté byly zrušeny všechny pracovní soboty [3].

2.4.1 Školská zařízení pro volný čas

Střediska volného času se dělí na **domy dětí a mládeže**, které jsou zaměřeny činnosti ve více oblastech volného času a **stanice zájmových činností** se zabývají pouze jednou oblastí. Tato střediska slouží především žákům a pedagogům základních a středních škol, ale také i dalším zájemcům. Tyto střediska jsou zařazovány do sítě škol a školských zařízení, proto mají nárok na státní příspěvek na svoji činnost. Jejich zřizovateli mohou být obce, církve, školský úřad, soukromý nebo jiný subjekt [10].

Nabízejí různé formy aktivit:

- **Zájmová činnost příležitostná** – jedná se zejména o jednorázové akce např. výlety, exkurze, divadelní představení.
- **Pravidelná zájmová činnost** – je uskutečňována v zájmových útvarech, patří zde kroužky, kluby, soubory, kurzy. Účastníci jsou řádně přihlášení.
- **Táborová činnost** – organizována v době dlouhodobého volna, o prázdninách, může mít formu tábora nebo odborného soustředění.
- **Osvětová činnost** – odborná pomoc dalším organizacím zabývajícím se volným časem dětí a mládeže, pořádání různých přednášek, školení, vydávání metodických materiálů, apod.

- **Individuální práce s účastníky vedoucí k rozvoji nadání** – aktivity zaměřené pro nadané děti, individuální práce s nadanými dětmi, odborná soustředění, apod.
- **Nabídka otevřených spontánních aktivit** – nabídka činností, která není organizovaná, vychází z aktuálního zájmu např. otevřená hřiště, herny, čítárny, u nadaných dětí např. laboratoře, ateliéry, apod.
- **Organizace soutěží a přehlídek vyhlášených nebo spoluvyhlášených MŠMT ČR** – Středisko volného času organizuje soutěže, přehlídky, podílí se na přípravě, propagaci, zajišťuje průběh a vyhodnocení soutěže [2].

Školní družina

Školní družiny jsou zřizovány při základních školách a slouží k zájmovým činnostem žákům prvního stupně. Školní družinu mohou navštěvovat i žáci druhého stupně ZŠ, žáci nižšího stupně šestiletého gymnázia, apod., kteří nenavštěvují školní klub. Děti jsou přihlášeny k denní docházce. Mezi činnosti školní družiny patří odpočinek dětí a příprava na vyučování [2].

Školní klub

Školní klub je určen pro žáky druhého stupně základní školy a pro žáky víceletých gymnázií patřičného věku. Klub mohou využívat také žáci prvního stupně, pokud nenavštěvují pravidelně školní družinu. Činností školního klubu jsou zájmové aktivity ve formě kroužků, příležitostné akce, nebo také nabídka spontánních aktivit. U školního klubu nefunguje pravidelná docházka, žák může navštěvovat jen některé činnosti [2].

Z pohledu rodiče spatřuji ve školní družině, která je určena především menším dětem, velkou pomoc v čase, kdy musí být rodiče v zaměstnání. Nebezpečí, které na děti číhá, zejména ve velkých městech je spousta, ať již po cestě ze školy nebo pokud jsou sami v bytě, apod. Dítě tráví volný čas po škole v bezpečném prostředí, kde má prostor pro odpočinek a spoustu aktivit, které rozvíjí jeho osobnost. Příprava na vyučování je také velmi přínosná, děti si mohou vypracovat domácí úkoly, a pokud dítě něčemu nerozumí, může mu vychovatelka pomoci.

2.4.2 Ústavní a ochranná výchova

Také další školská výchovná a ubytovací zařízení (domovy mládeže, internáty pro děti a žáky se zdravotním postižením, školy v přírodě) se podílí na správném využívání volného času dětí i mládeže.

Školská výchovná a ubytovací zařízení

Mezi školská výchovná a ubytovací zařízení můžeme zařadit domovy mládeže, internáty (jsou určeny pro děti a žáky se zdravotním postižením) a školy v přírodě. Tato zařízení zajišťují ubytování, stravování a výchovně vzdělávací činnost dětí a mládeže a také vychovatelé dohlíží, zda děti a mládež využívají svůj volný čas smysluplným způsobem adekvátním k jejich věku [2].

Výchovná zařízení pro ústavní výchovu

Do zařízení pro ústavní výchovu můžeme zařadit diagnostický ústav, dětský domov, dětský domov se školou a výchovný ústav. Pozornost jsem zaměřila na **dětský domov**, jelikož se dotýká oblasti mého zájmu, což jsou děti předškolního věku. Jedná se o specifické výchovné zařízení. Jeho hlavní činností je zajistit dětem veškeré jejich potřeby, kterým se jim nedostává z důvodu, že nemohou žít ve své vlastní rodině a nemohou být ani umístěny do jiné formy náhradní rodinné péče. Děti jsou zde umístovány od 3 do 18 let nebo do ukončení školní docházky. Dětský domov dětem zajišťuje ubytování, stravování, materiální zabezpečení (ošacení, potřeby pro vzdělávání, výpočetní techniku, vybavení pro sport, apod.) a snaží se, aby děti z dětského domova trávily volný čas jako děti z běžných rodin. Volnočasové aktivity jsou realizovány přímo v dětském domově nebo děti navštěvují organizace mimo domov. Mimo činnost v zájmových kroužcích děti navštěvují různé sportovní akce, výstavy, účastní se soutěží. Především v prázdninovém období jsou zajišťovány pobyty, různé rekreační a sportovní činnosti. Děti mají také své školní povinnosti, navštěvují MŠ, ZŠ a další vzdělávání [10].

Došlo k velkému zlepšení v péči o děti v dětských domovech, již děti nežijí v tak tristních podmínkách jako dřív, kdy byly umístovány na pokoj po desítkách dětí, byli oddělováni sourozenci z důvodu rozdílného věku, apod. Funguje i řada dětských domovů rodinného typu, které více fungují jako rodina, na „tetu“ připadá méně dětí. Ale nic nemůže nahradit život ve fungující rodině.

2.4.3 Umělecké a jazykové vzdělávání

Zájmové vzdělání také zajišťují základní umělecké školy a jazykové školy.

Základní umělecké školy

Základní umělecké školy mají dlouholetou tradici, jejich náplní je rozvíjet děti v oblasti hudební, hudebně-pohybové, výtvarné, literárně dramatické. Slouží jako příprava pro další studium na uměleckých středních a vysokých školách.

Jazykové školy – slouží ke studiu cizích jazyků, vzdělání může být ukončeno jazykovou zkouškou [10].

2.4.4 Aktivity v přírodě

V minulosti, než začaly vznikat zařízení pro aktivity ve volném čase, trávily děti a mládež svůj volný čas venku, využívaly zámecké parky, ve městech nevyužitá volná prostranství mezi domy. V dnešní době je již dostatek jiných možností k využití volného času, ale zvláště děti z nemajetných rodin se stále shlukují na těchto místech, kde na ně číhá spousta nástrah (kriminalita, drogy, apod.).

Pobyt v přírodě je stále velmi vyhledávanou alternativou trávení volného času, přispívá k tomu také krásné přírodní bohatství, které nabízí Česká republika a zřizování chráněných krajinných oblastí a přírodních rezervací, kde člověk může obdivovat rostliny a živočichy, které jinde neuvidí. Také obdivovatelé památek mají dostatek příležitosti k vyrazení za objekty svého zájmu.

V posledních letech je velká snaha o navrácení zeleně do měst, zřizují se parky, kde mohou rodiny trávit svůj volný čas. Velká pozornost je věnována i zřizování a zkvalitňování dětských hřišť. Staré pomůcky jsou nahrazovány novými, hřiště jsou oplocovány z důvodu přístupu psů a je kladen důraz i na bezpečnost. Velmi vyhledávaným druhem aktivního odpočinku je jízda na kole a kolečkových bruslích, odpovědí je zřizování cyklistických tras.

Volný čas mohou děti, mládež i dospělí trávit nejen v přírodě, ale existuje řada institucí a organizací různého zaměření, které nabízí sportovní, kulturní a umělecké aktivity. V městech fungují kulturní střediska, domy kultury, ale také soukromé organizace, které se snaží nabídnout širokou škálu aktivit pro všechny věkové kategorie. Vedle těchto organiza-

cí slouží občanům i další instituce, které jsou dostupné v každém větším městě. Jedná se o muzea, planetária, divadla, kina, koncertní sály, které nabízí dostatek prostoru ke kulturnímu vyžití. Nabídku sportovních aktivit poskytují plavecké bazény, zimní stadiony, sportovní kluby a svazy. Lidé žijící ve městech mají možnost si vybrat z velké nabídky takovou, která vyhovuje jejich zaměření a stylu života. Někdo preferuje spíše sportovní aktivity, jiný upřednostňuje spíše kulturu. V dospělém věku jsou spíše využívány neřízené aktivity, zatímco u dětí je upřednostňována návštěva zájmových kroužků a různých sdružení [21].

2.4.5 Sdružení

Již v minulosti, kdy děti neměly možnost navštěvovat volnočasové aktivity, trávily volný čas společně se svými vrstevníky. Jedná se o dobrovolné sdružování lidí, kteří jsou v podobném věku, mají podobné názory, postavení, zájmy [10]. Již několikrát jsem zmínila negativní vliv skupin, ale jsou také skupiny, které mají pozitivní vliv na formování mladého člověka. Často když nemají mladí lidé zázemí a pocit bezpečí doma, obracejí se s očekáváním ke skupině. Mezi svými vrstevníky a kamarády nalézají pochopení, často jsou to lidé s podobnými starostmi a mohou si navzájem pomoci. V rámci skupiny navazují nové vztahy, poznávají se s novými lidmi, kteří je ovlivňují a obohacují o nové poznatky.

V České republice také existují sdružení, která jsou organizovaná formálně. K velké změně u sdružení dětí a mládeže došlo na počátku 90. let 20. století, kdy monopolní organizace – Socialistický svaz mládeže a jeho Pionýrská organizace SSM byla nahrazená jinými organizacemi s různým zaměřením [10]. Dochází k obnovení činnosti velkých organizací, které zde fungovaly již před obdobím totality. Mezi nejznámější, ale také největší sdružení patří Junák.

Podle jejich zaměření a činnosti, kterou poskytují, je můžeme rozdělit na několik základních typů:

- **Sdružení všestranného obsahu se základním posláním výchovy k občanství** (Junák, Pionýr),
- **Zájmová sdružení** (zaměřené na sportovní aktivity – Sokol, pobyt v přírodě a zálesácká činnost – Sdružení J. Foglara, Česká tábornická unie, ochrana přírody a eko-

logické aktivity – Duha, technické činnosti – modelářství, ale také Asociace pro mládež, vědu a techniku, společenskovední aktivity – historie, cizí jazyky)

- **Sdružení veřejně prospěšná** (Sdružení hasičů, Český červený kříž)
- **Sdružení odborů a politických stran**
- **Sdružení orientovaná nábožensky** (YMCA)
- **Samosprávné struktury dětí a mládeže** (žákovské samosprávy, rady, fóra, sněmy, parlamenty ve školách) [3].

V České republice je široká nabídka různých typů sdružení. Jak je již patrné výše, můžeme je rozdělit dle zaměření a jejich činnosti. Odlišují se také tím, na jakou cílovou skupinu se zaměřují. Převážná většina organizací nabízí své aktivity dětem školního věku a mládeži. Jednou z nich je např. sdružení Junák, které svoji činnost zaměřuje na děti od věku 6 let [27]. Mezi sdružení, které nabízí činnosti pro všechny věkové kategorie, patří např. Česká tábornická unie, sdružení Sokol [15], [28]. Nabídka aktivit pro nejmenší děti a děti předškolního věku není tak široká.

2.4.6 Rodinná a mateřská centra

Zařízení, která mají nejširší nabídku aktivit pro děti, jsou rodinná a mateřská centra. Jedná se o zařízení, která sdružují osoby, převážně se jedná o matky na mateřské dovolené. Hlavní náplní center je nabídka volnočasových aktivit pro děti, ale také různé aktivity, které napomáhají matkám se zapojit zpět do pracovního a společenského života po mateřské dovolené. Uživateli služeb nejsou jen děti, ale nabídku mohou využívat i další členové rodiny. Centra nezapomínají i na starší generaci nabízí pro ně různé činnosti např. kurzy počítačů [30]. Mezi nejčastěji nabízené zájmové kroužky pro děti patří pohybové a sportovní kroužky, výtvarné a rukodělné, hudební a taneční kroužky, jazykové, technické, přírodovědné [26].

Vyhledávanou službou center je také miniškolka. Jedná se o péči o děti, která je zajištěná formou hlídání a nejrůznějších aktivit (pobyt venku, tvoření). Děti mají zajištěnou stravu a pitný režim a mají stanovený režim dne. Péče je určena pro děti zhruba od 1 roku života a pro děti, které z důvodu přeplněné kapacity nemohly nastoupit do mateřské školy.

2.5 Média a komunikace

Významnou roli v ovlivňování volného času nejen dětí, ale také všech věkových kategorií sehrávají média a komunikace. S velkým rozvojem elektronických technologií dochází k tomu, že lidé spolu již tolik nekomunikují tváří tvář, ale schovávají se za monitory počítačů a mobilních telefonů. Jistě to má spoustu výhod, rodiče mohou kontrolovat své děti, zda jsou v pořádku, můžeme komunikovat se svou rodinou a přáteli, kterým nemůžeme být nablízku, ale nic nemůže nahradit přímý kontakt s člověkem. Nahradíme slovní projev, ale jsme ochuzeni o neverbální komunikaci, která nám může tolik napovědět o pocitech toho druhého, o jeho strastech i radostech. Nicméně komunikace je všude kolem nás, formou masmédií (televize, internet) jsou nám zprostředkovávány informace z vnějšího světa již od raného dětství. Zvláště u malých dětí je nutné při výběru pořadů a informací věnovat velkou pozornost. Často se stává, že malé děti sledují pořady, které nejsou určeny pro jejich věkovou kategorii, hrají počítačové hry, které jsou plné násilí a brutality. Rodiče by proto měli věnovat větší pozornost, tomu jak jejich děti tráví volný čas a pomoci jim s výběrem volnočasové aktivity. Mohou také využít z nabídky televizních pořadů určených pro děti např. Kouzelnou školku, Kostičky či Večerníček. [16].

I přes velký rozvoj médií stále nás provázejí našim životem média v tištěné podobě, jedná se o knihy a časopisy. Četba je pro utváření osobnosti velmi důležitá, rozšiřuje dítěti slovní zásobu, poznává nové věci a u malých dětí, kterým předčítají rodiče, slouží k upevnování jejich vzájemného vztahu. V dnešní době se také objevily na trhu knihy ve formě cvičných sešitů, kde se již děti předškolního věku mohou naučit formou hry např. počítat, rozeznat barvy a rozdílů, apod. Časopisy nám slouží k získávání nových informací a specializují se podle oblasti svého zaměření. Časopisy určené pro nejmenší děti jsou zaměřeny více globálně, poskytují jak čtení, tak úkoly ke cvičení, apod. Mezi nejznámější časopisy určené dětem patří Sluníčko a Mateřídouška, pro náctileté je určeno ABC [3].

Média také poskytují informace lidem, kteří se zabývají dětmi, pracují s nimi nebo také rodičům. Pedagogům jsou určeny časopisy, které jim poskytují nové poznatky z praxe, legislativní změny např. Učitelské noviny, Informatorium 3-8, Rodina a škola. Z časopisů určeným rodičům bych zmínila např. Betyнку, která poskytuje informace o dětech od období prenatálního až po školní věk a spoustu dalších informací z oblasti rodiny [24].

Elektronická média ovlivňují děti již od nejútlejšího věku, ale rodiče by k aktivitám na počítači měli přistupovat s rozvahou. Dítě by nemělo trávit před monitorem více jak 15-20 minut a volit aktivity přiměřené jeho věku, nejprve hry např. puzzle, pexeso, omalovánky, později v období školního věku může dítě zahájit práci s internetem, ale stále je nutné, aby rodiče měli přehled, jaké stránky jejich dítě navštěvuje. Otevřená komunikace s vnějším světem poskytuje velký prostor pro vznik kriminality, který může ohrozit především naivní děti, které nemají představu, jaké nebezpečí jim hrozí. Prostřednictvím sociálních sítí se mohou stát obětí pedofilů nebo obchodníků s dětskou prostitucí, kteří právě spoléhají na naivitu dětí a stávají se lehce dostupným artiklem k jejich nekalé činnosti. Pokud rodiče nekorigují čas svých dětí, který tráví na počítači, hrozí u nich riziko závislosti a následně dítěti již nezbyvá žádný volný čas na další aktivity [3].

3 MOŽNOSTI TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU VE ZLÍNSKÉM KRAJI

Dříve než se dostaneme k samotným možnostem volného času, které máme ve Zlínském kraji, chtěla bych zmínit základní geografické informace. Zlínský kraj vznikl sloučením čtyř okresů Zlína, Uherského Hradiště, Kroměříže a Vsetína. Rozkládá se na východní straně České republiky a tvoří hranice se Slovenskem. Kraj má 304 obcí a z nich je 30 měst. Krajina je zde velmi různorodá, severovýchodní část je tvořena pohořími Moravskoslezských Beskyd, Javorníky a na ně směrem k jihu navazují Bílé Karpaty, které jsou zařazeny do biosférických rezervací UNESCO. V okolí řeky Moravy se rozprostírá Haná a Slovácko. Území Zlínského kraje nabízí i další menší pohoří Hostýnsko-Vsetínskou hornatinu, Vizovickou vrchovinu a Chřiby [14].

Obr. 1. Mapa Zlínského kraje

3.1 Individuální trávení volného času

Různorodost oblastí Zlínského kraje poskytuje velké možnosti k trávení volného času. Nabízí velké možnosti jak pro sportovně založené rodiny, tak pro rodiny, které spíše preferují kulturní zážitek. Sportovně založení lidé mohou vyrazit na vysokohorskou turistiku do okolních hor, využít bazénů, aquaparků, v zimě využít možnosti lyžování, bruslení a širokou nabídku sportovních center. K poznání tohoto kraje mohou lidé navštívit některý z hradů a zámků, rozhledny, ZOO Lešnou nebo si udělat krásný výlet lodí. Za kulturou Zlínského kraje mohou lidé vyrazit do divadel, kin, koncertních sálů, muzeí, atd.

Horské oblasti nabádají k trávení času vysokohorskou turistikou v letním období a v době zimní nabízí širokou nabídku lyžařských areálů, kde mohou rodiny trávit volný čas společně. Vybrala jsem jen malou ochutnávku z možností, kterou nám nabízí Zlínský kraj. Mezi nejznámější horské středisko v Beskydech patří Pustevny. Na konci 19. století a počátku 20. století byly na Pustevnách postaveny budovy, které slouží jako ukázka lidové architektury tehdejší doby. Pustevny slouží jako výchozí bod k pěší turistice po hřebeni na Radhošť, nebo naučné stezky Čertův mlýn a Radegast. V zimní sezoně Pustevny fungují jako lyžařské středisko. Pustevny spadají pod správu Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Již samotné stavby v muzeu a klidné prostředí areálu Skanzenu nabízí možnost příjemně stráveného času. Dalším lákadlem mohou být různé akce, které jsou pořádány v areálu, např. ukázka lidových řemesel [13].

Velkým zpestřením pro děti může být plavba lodí, tyto možnosti nabízí Baťův kanál. Rodiny mohou využít plavbu výletní lodí nebo si mohou půjčit malý motorový člun. V malé míře bývá Baťův kanál využíván i vodáky ke sjíždění řeky nebo plavby na kanoi [12].

Lidé, kteří milují kulturní historii naší země, mohou navštívit některý hrad, zámek či zříceninu, které jsou k vidění ve Zlínském kraji. Z široké nabídky bych zmínila hrad Buchlov, Malenovice, zámek Kroměříž, Buchlovice, Vizovice a zříceninu hradu Lukova.

Krásný pohled do rozmanité krajiny, naskytují rozhledny, např. Brdo ve Chříbech, rozhledna na sv. Hostýně.

Jelikož se zabývám volným časem předškolních dětí, nemohu opomenout velmi vyhledávanou zoologickou zahradu v republice, a tou je ZOO Lešná. Pro děti je nejen lákadlem, že mohou trávit den pozorováním exotických zvířat, ale také mají děti možnost vyžití v dětském koutku, který je umístěn v ZOO. V loňském roce v letních měsících byli v ZOO

představování dravci, děti se mohly dozvědět spoustu zajímavých informací a také zkusit si dravce podržet na ruce.

Jistě Zlínský kraj nabízí i další atraktivní místa, která stojí za to navštívit, i když jsou již vzdáleny několik kilometrů od našich domovů. Ale i místo bydliště nám poskytuje spoustu možností k využití našeho volna. Nabídka ve městech bude jistě větší než na vesnicích či malých městech. Ve Zlínském kraji má největší možnosti k trávení volného času krajské město Zlín.

V letních měsících jsou velmi vyhledávány přírodní koupaliště, bazény a aquaparky. V našem regionu se nachází několik přírodních koupališť, ale některá nemohou být z důvodu přemnožení sinic využívána ke koupání, lidé často volí alternativu uměle vytvořených koupališť. S dostupností koupání je to již lepší, pokud se jedná o kryté bazény, ty jsou k dispozici především ve velkých městech, např. Zlíně, Kroměříži, Uherském Hradišti, Rožnově pod Radhoštěm, apod. Také ve Zlínském kraji jsou k dispozici aquaparky v Uherském Brodě a Valašském Meziříčí.

V kraji je k dispozici velké množství sportovních center a sportovišť. Jsou zaměřeny na různé sportovní aktivity (atletiku, volejbal, hokej, tenis, spinning, aerobik). Obyvatelé si mohou vybrat podle svého zájmu, která aktivita jim vyhovuje. Zlín také nabízí motokárovou dráhu, lanové centrum, laser arénu, zorbing a mnoho dalšího.

Vyhledávanou činností pro děti je jízda na koních či pro menší děti na ponících. K takovým činnostem mohou využít jezdecké kluby a ranče. Nejznámějším je ranč v Kostelanech u Kroměříže. Atmosféra divokého západu, který znají děti z knížek nebo dobrodružných filmů pro ně bude velkým zážitkem. V bližším okolí nabízí jízdu na koni Jezdecké sportovní středisko Zlín. Nabízí také činnost pro nejmenší děti pod odborným dohledem.

Ve velkých městech mohou lidé využívat kulturní zařízení např. divadla, kina, koncertní sály, muzea, pro mladší generaci kluby, diskotéky. Bohužel tyto možnosti chybí v malých městech a na vesnicích, lidé musí za kulturou dojíždět do měst. Programy divadel i kin se zaměřují na malého diváka, nabízí pohádky pro nejmenší. Např. Divadlo Malá Scéna uvádí Křemílka a Vochomůrku, Krkonšskou pohádku [17].

Širokou nabídku poskytují také sportovní kluby nebo sdružení (např. Junák, Pionýr), ale spíše se zaměřují na aktivity pro dospělé a pro děti školou povinné. Největší nabídku akti-

vit pro děti předškolního věku poskytují střediska volného času a rodinná a mateřská centra.

3.2 Střediska volného času ve Zlínském kraji

SVČ se snaží pokrýt co nejširší věkové spektrum, nabízí činnosti pro předškolní, školní děti i dospělé. Nabídky činností se však v jednotlivých SVČ liší. Zařízení se zabývají činnostmi ve více oblastech, čili se jedná o domy dětí a mládeže. Jmenovala bych alespoň některé, které nabízí aktivity pro děti předškolního věku, jedná se o DDM Uherské Hradiště, SVČ Klubko Staré Město, Alcedo Vsetín, Šipka – Středisko pro volný čas dětí a mládeže Kroměříž, DDM Astra Zlín. Mezi hlavní aktivity, které střediska volného času nabízí pro předškolní věk, patří keramika, výtvarné školičky, tvoření s různých materiálů, hudební kroužky, základy hraní na flétnu, aerobic, angličtina a také činnosti určené společně pro rodiče a děti.

3.3 Rodinná a mateřská centra

Některá mateřská centra se zaměřují pouze na setkávání rodičů, kteří si navzájem vyměňují své zkušenosti s výchovou dětí. Pro děti jsou zde herny, kde mohou strávit den spolu se svými vrstevníky. Ve Zlínském kraji jsou také centra, která nabízí širokou nabídku volnočasových aktivit pro děti od nejužšího věku až po vstup do školy.

V Kroměříži slouží dětem Mateřské centrum Klubíčko. Nabízí sportovní i hudební aktivity např. cvičení pro děti na různých sportovních nářadích, míčové hry, aerobic, tanečky. Poskytují také miniškolku pro děti od 2,5 let věku, která slouží k lepší adaptaci v dětském kolektivu a přípravu na vstup do mateřské školy. V nabídce také mají hudební alternativu miniškolky, která je zaměřena rozvoj pěveckých, tanečních a rytmických dovedností [22].

V krajském městě je k dispozici Nekky baby club, jeho činnost se spíše zaměřuje na plavání a cvičení s miminky a péči o těhotné maminky, ale také nezapomíná na období předškolního věku. Pro věkovou skupinu předškoláků je určeno plavání s rodiči, masáže dětí, které je již pro děti od 2 měsíců až do věku pěti let. Ukazuje rodičům správné techniky masáže a učí děti relaxovat. K všestrannému rozvoji dětské osobnosti slouží kroužek Šikulka a je určen pro děti od tří do pěti let, jeho náplní je tělesná, výtvarná a hudební činnost. V nabídce Nekky je také miniškolka [23].

Ve Zlíně nabízí své aktivity také Dětské centrum Beruška. Svoji činnost zaměřuje na hudební a výtvarné aktivity, tvoření z různých materiálů. K nabídce dětského centra patří také výuka angličtiny formou hry a cvičení pro předškolní děti Klokánek – opět je aktivita zaměřena na rozvoj celé osobnosti.

Největším centrem, které se zabývá volnočasovými aktivitami dětí ve Zlíně, je Komunitní centrum pro rodinu DOMINO. V oblasti Zlínského kraje má několik poboček: Zlín, Otrokovice, Uherské Hradiště, Morkovice-Slížany a Chvalčov. Již samotný název napovídá, že centrum je určeno pro rodinu. V nabídce je psychoprophylaxe pro těhotné, herna pro děti, všeználkova miniškolka určena pro děti od 1 roku, hlídání dětí již od 6 měsíců věku. Pro nejmenší děti jsou určeny masáže od 6. týdne do věku 11 měsíců. Mezi aktivity, které jsou určeny společně pro rodiče s dětmi, patří např. Klubičko – slouží ke správnému rozvoji dětí pomocí pohybových cvičení, říkadla a písniček. Řízené aktivity určené od věku tří let poskytují Správnáci (učí se různé druhy sportů a jejich pravidla). Floorbal, Keramika, Zobáček (hra na flétnu), Předškoláček (s využitím Montessori pedagogiky), taneční a pohybová průpravka [29].

3.4 Další organizace

V současnosti je velkým trendem studium cizích jazyků již v raném věku. Vznikají různé kurzy pro výuku jazyků, některé jsou při mateřských školách, jiné v rámci soukromých zařízeních. Nejznámější z nich jsou kurzy Helen Doron. Svoji působnost mají téměř po celé České republice, ve Zlínském kraji mají zastoupení ve velkých městech (Zlíně, Uherském Hradišti a Vsetíně). Kurzy Helen Doron jsou určeny pro děti od 3 měsíců do 14 let věku dítěte. Výuka probíhá ve skupinách čtyř až osmi dětí, rozdělených dle věku. Aktivity jsou přizpůsobeny věku dětí [18].

V oblasti hudby působí v České republice Hudební škola Yamaha, zastoupení má také ve Zlínském kraji. Její oblast zájmu se zaměřuje na programy určené pro nejmenší děti ve věku od 4 do 18 měsíců (Robátka), pro děti předškolního věku jsou určeny dva vyučovací programy (První krůčky k hudbě, Rytmické krůčky). Děti se seznamují se základy hudební nauky, pomocí jednoduchých písní, vyprávění, hrou na hudební nástroje, se učí vnímat rytmus, také si zvykají na pobyt v dětském kolektivu. Další programy Yamahy se zaměřují na děti školního věku, jedná se výuku na hudební nástroje (zobcovou flétnu, akustickou

kytaru, klávesové nástroje). V nabídce je také výuka populární hudby (hra na nástroje, zpěv) [19].

V krajském městě stojí za zmínku Hudebně taneční školička Kořata a Sportovní školička Kocouři. Jak již napovídá samotný název, zaměřují se na pohybovou a sportovní činnost. Školičky jsou určeny dětem od 3 do 9 let. Jejich cílem je motivovat děti k pohybové aktivitě, z důvodu stále narůstající nadváhy a obezity u dětí a vytvořit u dětí pozitivní vztah ke sportu, který je bude provázet až do dospělosti. Jejich náplní je také zdravotní a kompenzační cvičení, které pomáhá předcházet vadám páteře, plochým nohám. Jednotlivé kroužky taneční školičky se zaměřují na různé oblasti tance. U nejmladší skupiny je náplní kroužku (Šmoulata) seznámení s tancem, práce s tělem. Další kroužky (Tančíme s Barbie vílou, Tančíme s Jasmínou, Cat) jsou již složeny s více druhů aktivit, např. základy tance, balet, aerobik, dramatika, orientální tanec, apod. Sportovní školička nabízí širokou škálu aktivit pro děvčata i chlapce např. florbal, pohybové hry, cvičení na náradích, námětové sportovní hry, atletická příprava, fotbalová a hokejová školička, apod. [19].

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUM

4.1 Cíle výzkumu

V praktické části bakalářské práce jsem se zabývala volnočasovými aktivitami předškolních dětí. Jedná se o děti, které jsou ve věkové skupině od 3 do 7 let a ještě nenavštěvují povinnou školní docházku. Své šetření jsem zaměřila na oblast Zlínského kraje. Hlavním cílem mé práce je zjištění, jak děti předškolního věku tráví svůj volný čas.

Dílčí cíle:

- Zjistit kolik volného času zbývá dětem během dne.
- Jak tráví rodiče volný čas se svými dětmi.
- Zájmové kroužky využívané předškolními dětmi.
- Pohled rodičů na přínos volnočasových aktivit na rozvoj dítěte.
- Ekonomická stránka rodiny a vliv na volnočasové aktivity.

K objasnění volného času předškolních dětí jsem si položila několik výzkumných otázek, na které jsem díky dotazníkovému šetření získala odpovědi.

4.2 Výzkumné otázky

1. Kolik volného času dětem zbývá během dne?
2. Jakými aktivitami děti tráví čas se svými rodiči?
3. Jaké zájmové kroužky (nejčastěji) navštěvují předškolní děti?
4. Jaký je názor rodičů na přínos volnočasových aktivit?
5. Ovlivňuje finanční situace rodiny volnočasové aktivity dětí?

4.3 Výzkumné metody

Pro toto výzkumné šetření jsem si zvolila kvantitativní výzkum. Tento výzkum patří mezi základní druhy pedagogických výzkumů a jeho cílem je získávat data. Jako konkrétní metodu jsem si zvolila dotazník z důvodu rychlého získání informací.

Dotazník obsahuje 16 otázek a skládá se ze dvou částí, první část tvoří informativní data týkající se místa bydliště, počtu dětí, jejich věku a pohlaví. Druhá část již byla zaměřena na otázky týkající se volného času předškolních dětí. K šetření jsem použila otázky, které měly položky otevřené, uzavřené i polostrukturované.

Otevřené (nestrukturované) položky byly použity u otázek č. 3, 4, 6, 11. Jedná se o položky, kde nejsou nabídnuté žádné odpovědi. Nevýhodou je velké množství získaných dat, které se musí zpracovat, je nutné utvořit vlastní kategorie a k nim přiřazovat příslušné odpovědi, což může být příčinou, že některé odpovědi se mohou ztratit [4].

Uzavřené (strukturované položky) jsem použila u otázek č. 1, 2, 7, 9, 10, 12, 15, 16. U těchto otázek jsou připraveny odpovědi. Výhodou těchto otázek je snadnější vyhodnocování [4].

Polostrukturované položky jsou takové, kde je možná doplňující položka „jiná odpověď“, respondenti ji mohou využít, pokud si nevyberou s předem daných odpovědí [4]. Tento typ položky jsem použila u otázek č. 5, 8, 13, 14, (viz. P I).

4.4 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor tvořily děti předškolního věku, věkové rozmezí těchto dětí se pohybovalo mezi třemi a sedmi lety. Z důvodu získání přesnějších informací, byly dotazníky předkládány rodičům těchto dětí k vyplnění. Z hlediska místa byl výzkum prováděn ve Zlínském kraji.

4.5 Realizace výzkumu

K realizaci výzkumu jsem využila tři způsoby. Část dotazníků jsem předávala osobně, část elektronickou poštou a také část prostřednictvím dalších osob. Celkový počet dotazníků daných do oběhu činil zhruba 130. $\frac{3}{4}$ dotazníků byly v tištěné podobě, zbylou $\frac{1}{4}$ jsem šířila prostřednictvím elektronické pošty. Část dotazníků jsem umístila v mateřských školách, kde

byly předávány rodičům prostřednictvím pedagogů. Také ve zdravotnickém zařízení byly dotazníky předávány k vyplnění dětskou zdravotní sestrou. Abych předešla případným nejasnostem při vyplňování, vysvětlila jsem jednotlivé položky dotazníku osobám, které mi pomáhaly v distribuci. Dotazníky odeslané prostřednictvím elektronické pošty, byly zasílány společně s informacemi k vyplnění. Návratnost dotazníků byla zhruba 80%. Z vyplněných dotazníků bylo sedm nevyhovujících, z důvodu špatně uvedeného věku dítěte, neúplnosti dat, atd. Lepší návratnost byla u dotazníků v tištěné podobě z důvodu snadnějšího vyplnění.

Získané informace jsem následně zpracovala v programu Excel. Pro názornější zobrazení jsou data uvedena v tabulkách a grafech.

5 ANALÝZA VÝZKUMU

5.1 Informativní data

Tato část práce je zaměřena na informativní data o respondentech. Pro větší přehlednost budou některé informace v grafické podobě.

Jednotlivé položky dotazníku:

Otázka: 1 – Počet obyvatel ve vašem městě/vesnici?

Tab. 1. Počet obyvatel

	respondenti	procenta
méně než 5 000	48	45 %
5 001 - 10 000	12	11 %
10 001 - 50 000	10	9 %
více než 50 000	37	35 %
celkem	107	100 %

Největší část dotazovaných (45 %) tvořila skupina respondentů z obcí či měst, kde počet obyvatel byl nižší než 5 000. Jedná se např. o Fryšták, Slušovice, Vizovice, Hluk, Karolínku. Další velkou skupinu (35 %) tvořili respondenti z krajského města Zlína, což je jediné město ve Zlínském kraji, kde je více než 50 000 obyvatel. Menší skupinu (11 %) tvoří obyvatelé z měst s 5 001 – 10 000 obyvateli např. Napajedla, Staré Město, Slavičín, Valašské Klobouky, Hulín. Nejmenší část (9 %) tvořili obyvatelé z měst s počtem 10 001 – 50 000 obyvatel (Uherské Hradiště, Kroměříž, Otrokovice, Valašské Meziříčí).

Otázka č. 2 – Kolik máte dětí?

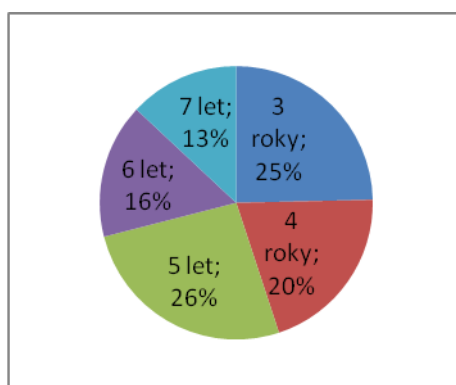
Tab. 2. Počet dětí

	respondenti	procenta
jedno dítě	25	23 %
dvě děti	71	66 %
tři děti	9	9 %
čtyři a více dětí	2	2 %
celkem	107	100 %

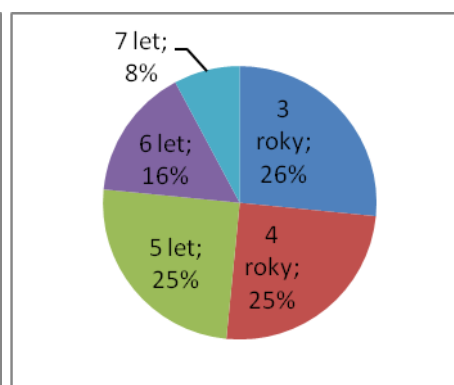
Výzkumný soubor byl nejvíce zastoupen rodinami, které mají dvě děti (66 %). Rodiny s jedním dítětem tvořilo 23 % dotázaných. V malé míře se vyskytovaly rodiny se třemi dětmi (9 %) a jen 2 % byly rodiny se čtyřmi a více dětmi. Dnes již rodiny nejsou tak početné jako v dobách našich babiček, kdy rodinu tvořilo 10 i více členů. Pro dnešní dobu je nejvíce typická rodina se dvěma dětmi.

Otázka č. 3 – Věk a pohlaví vašich dětí?

Položka č. 3 v dotazníkovém šetření byla otevřená, zde respondenti udávali odpovědi samostatně. Uváděli všechny své děti a nejen děti předškolního věku, což by mohlo být dále využito při dalším šetření. Pro tuto práci je podstatné období předškolního věku, proto jsem zaměřila na děti ve věku od 3 do 7 let. Děti jsem rozdělila do dvou skupin podle pohlaví. Dívky byly v počtu 69 a chlapci byli zastoupeni v počtu 64.

Obr. 2. Počet dívek

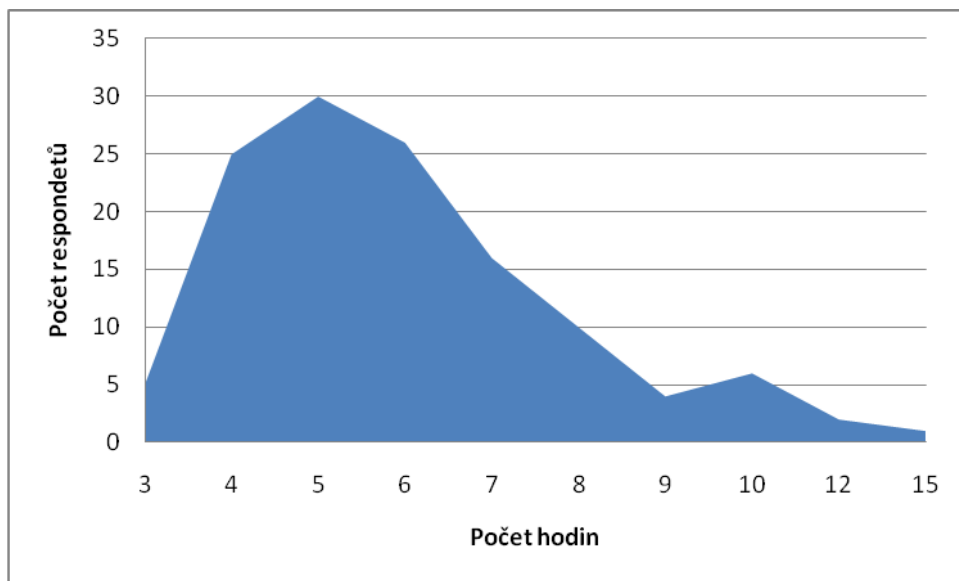
Obr. 3. Počet chlapců

Nejpočetnějšími skupinami u obou pohlaví jsou děti ve věku 3 – 5 let. Věkové skupiny šesti a sedmiletých dětí jsou v menší míře, protože děti v tomto věku již nastupují k povinné školní docházce. Jedná se zde zpravidla o děti, které měly školní docházku odloženou.

5.2 Trávení volného času

Další část práce se zabývá již problematikou volného času, jednotlivé položky nám zodpoví, jak je to s volným časem předškolních dětí ve Zlínském kraji.

Otázka č. 4 – Kolik hodin volného času vašim dětem zbývá během dne?

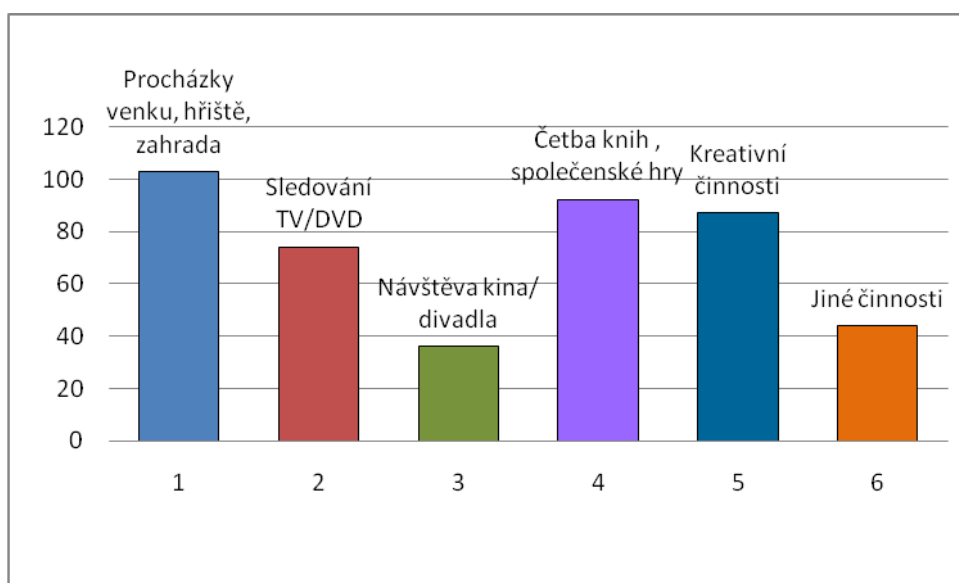

Obr. 4. Volný čas v rámci dne

Jak je již patrné z grafu (Obr. 4) rodiče uváděli, že dětem nejvíce zbývá 4 – 6 hodin volného času. Většina respondentů uváděla konkrétní dobu, někteří uváděli časové rozmezí. Vyšší hodnoty (9 - 15 hodin) volného času jsou zpravidla u dětí, které ještě nenavštěvují MŠ, proto jim volného času během dne zbývá více.

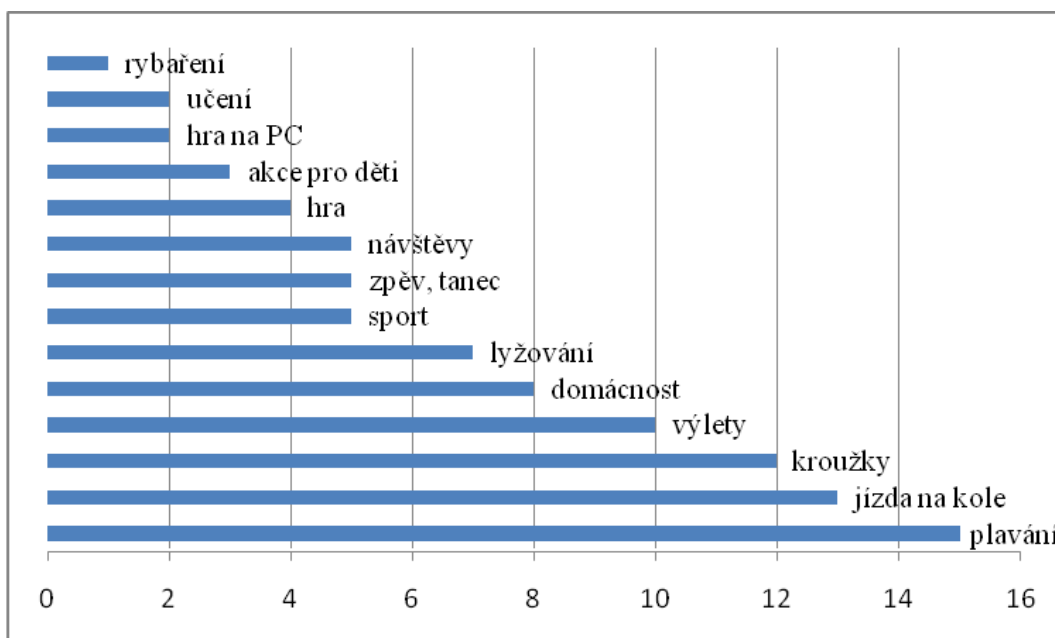
Otázka č. 5 – Jak trávíte volný čas se svými dětmi?

Respondenti mohli vybrat více položek a také byla součástí položka k doplnění.

Obr. 5. Aktivity rodičů s dětmi

Nejčastěji uváděli respondenti, že tráví volný čas s dětmi pobytem venku, tuto skutečnost uvedlo 103 respondentů. Překvapivě často také volili variantu – čtení knih a hru společenských her, to bylo v případě 92 respondentů. Vyhledávanou činností rodičů s dětmi je také kreativní činnost u 87 respondentů. Sledování TV/DVD uvedlo 74 respondentů. U této položky někteří respondenti uváděli konkrétní údaje, zpravidla o jaké pořady se jedná (Večerníček, Kouzelná školka) a také, že sledování TV/DVD využívají především v zimních měsících a také v omezené době. Nižší je hodnota u návštěvy kina a divadla (36 respondentů), hlavní příčinou je, nedostupnost těchto zařízení. Lidé z menších měst a obcí musí za kulturou dojíždět. Poslední část tvoří položka „jiná činnost“, kterou doložím podrobněji prostřednictvím grafu (Obr. 6). Tuto variantu uvedlo 44 respondentů.

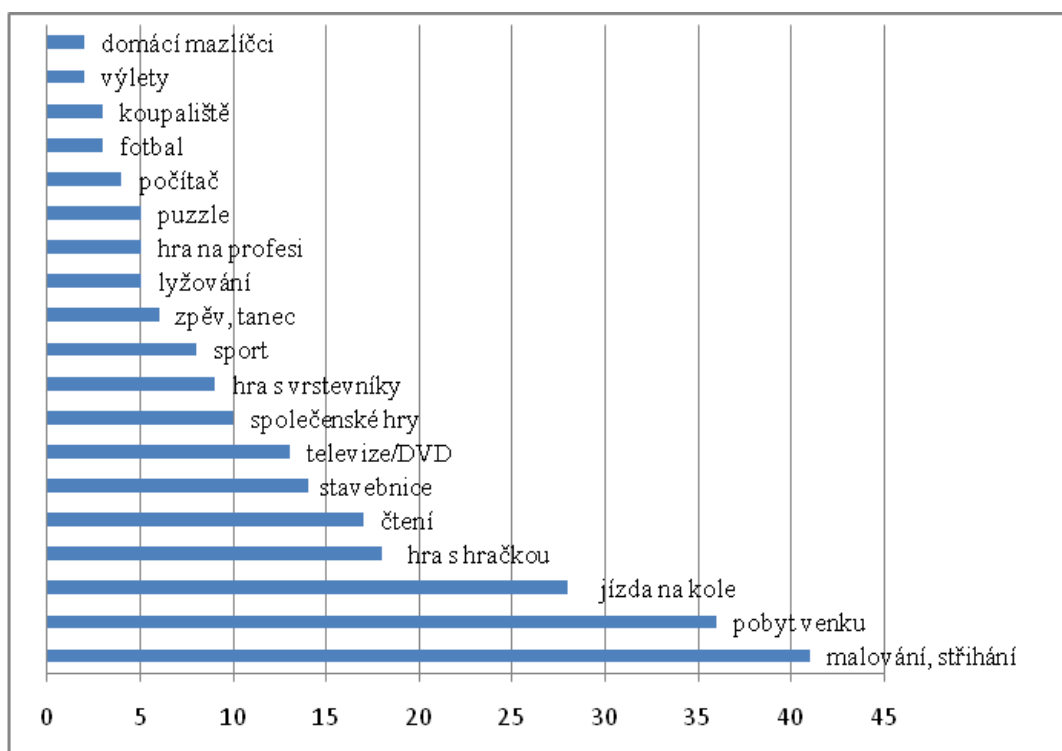
Obr. 6. Další aktivity rodičů s dětmi

Dotazovaní jako „jinou činnost“ nejčastěji uváděli různé sportovní aktivity, ať již obecně sport, nebo jednotlivé sporty (plavání, jízda na kole, lyžování). S menšími dětmi (věk 3 – 4 roky) rodiče navštěvují společně zájmové kroužky, pro větší děti jsou již organizovány bez rodičů, jelikož již zvládají odloučení. Rodina také využívá volný čas k péči o domácnost a zahradu a děti jsou do ní zapojovány. Jako další alternativy trávení volného času s dětmi uvedli rodiče výlety, také absolvují společně návštěvy u příbuzných a přátel. Zajímavým zpestřením jsou také akce pro děti např. karnevaly, pálení čarodějnic, apod. Respondenti

dále uvedli, že s dětmi zpívají, tancují, hrají si společně, učí děti novým věcem (např. uváděli poznávání písmen, číslic a všeobecně poznávání světa kolem nás). V jednom případě bylo uvedeno rybaření. Také se zde objevila položka hra na PC, ale zde se již nejedná o trávení času s rodiči, mohlo by se tak jednat v případě pokud rodič učí dítě např. základům vyhledávání na internetu.

Otázka č. 6 – Jaká je nejoblíbenější činnost vašeho dítěte ve volném čase?

Jednalo se o otázku otevřenou, kde respondenti uváděli svoji odpověď. Někteří z rodičů uvedli pouze jednu činnost, jiní napsali několik oblíbených aktivit svého dítěte. Pro přehlednost přikládám graf (Obr. 7).

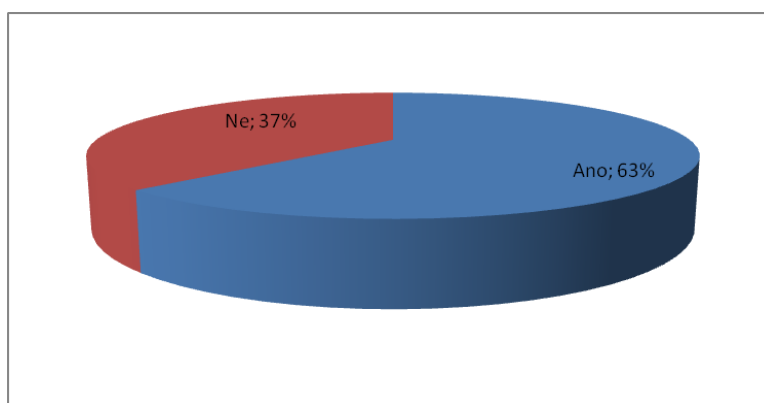

Obr. 7. Nejoblíbenější činnosti dětí

Jako nejoblíbenější činnost dětí bylo uváděno malování, stříhání, modelování (41 respondentů), následoval pobyt venku – ať již na hřišti, na zahradě, či procházky (36 respondentů). Další často uváděnou položkou byla jízda na kole, i když se také jedná o aktivitu venku, uvedla jsem ji zvlášť (28 respondentů). Typickou činností v předškolním věku je hra z této oblasti uváděli rodiče – hru s hračkou (auty, figurkami) – 18 respondentů, hru se stavebnicí (LEGO, ŽAKO) – 14 respondentů, společenské hry (pexeso) – 10 respondentů, hru

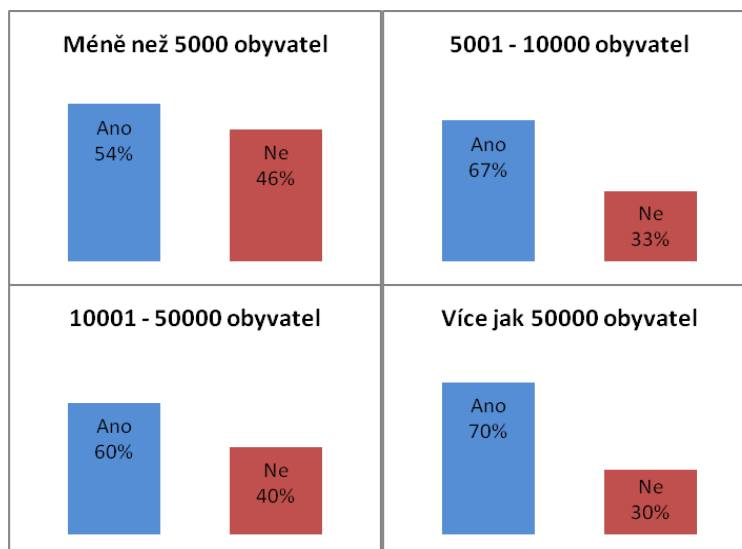
s vrstevníky – 9 respondentů, hru na profesi (na hasiče, piráty, kuchařky) – 5 respondentů, skládání puzzle – 5 respondentů. Do oblasti hry bychom také mohli zařadit hru s domácí mazlíčkem (psem) a pomoc při jeho péči. Oblíbenou činností u dětí je také čtení (17 respondentů), je velmi příjemné zjištění, že dokonce v dnešní době v oblíbenosti přeskočilo i sledování televize/DVD (13 respondentů), u některých dětí je také oblíbenou činností – hra na PC – 4 respondenti. Dále byly uváděny sportovní činnosti - sport (obecně) – 8 respondentů, lyžování – 5 respondentů, fotbal – 3 respondenti. Ze společně trávených aktivit byly uváděny také návštěva koupaliště, bazénu – 3 respondenti a výlety- 2 respondenti.

Otázka č. 7 – Navštěvuje vaše dítě nějaké zájmové kroužky pro předškolní děti?

Obr. 8. Návštěva zájmových kroužků

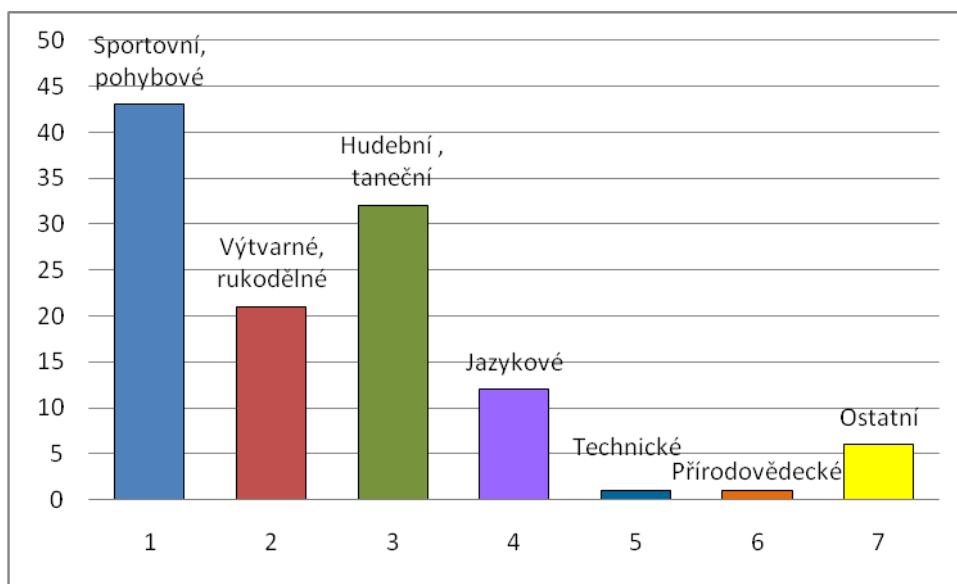
Z celkového počtu respondentů navštěvuje zájmové kroužky 63 % dětí, nevyužívá je 37 %. V následující oblasti se zaměříme na návštěvu zájmových kroužků v poměru místa bydliště.

Obr. 9. Zájmové kroužky podle počtu obyvatel

V obcích a městech, které mají méně než 5 000 obyvatel je poměr téměř vyrovnaný. Děti, které navštěvují zájmové kroužky je 54 %, a těch které nenavštěvují tvoří 46 %. Vzhledem k pozitivnímu postoji rodičů k zájmovým aktivitám, spatřuji negativní činitel v omezené nabídce volnočasových aktivit v těchto obcích a městech. Ve větších městech jsou zájmové kroužky více využívány, nejvíce je to patrné u obyvatel krajského města, kde tvoří 70 % dětí navštěvující kroužky oproti 30 %, které tyto nabídky nevyužívají. U obyvatel ve městech s 5 001 – 10 000 obyvateli využívá volnočasové aktivity 67 % dětí a nevyužívá je 33 %. U měst s počtem obyvatel mezi 10 001 – 50 000 je to s využívání aktivit podobné, 60 % dětí tyto aktivity navštěvuje, 40 % nikoliv.

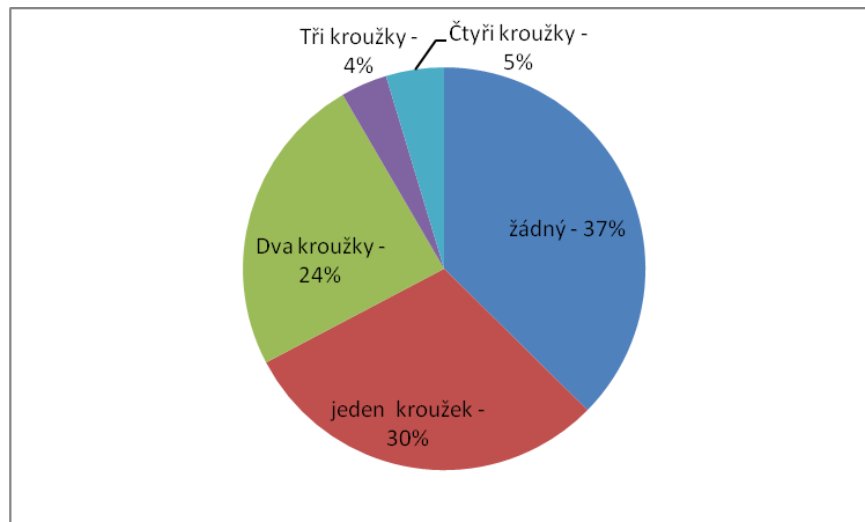
Otázka č. 8 – Jaké kroužky navštěvuje vaše dítě?

Obr. 10. Zájmové kroužky

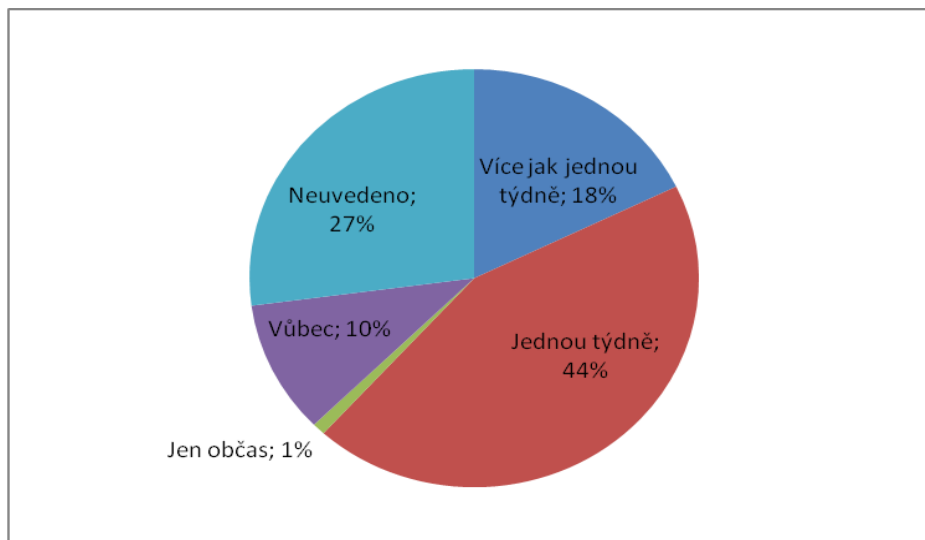
Z nabídky zájmových kroužků byla nejčastěji volena položka sportovní a pohybové kroužky (43 respondentů). Pozitivní zjištění spatřuji v tom, že tyto aktivity jsou tak vyhledávány. Je nutné pěstovat u dětí již v raném věku kladný vztah ke sportu a zvláště v dnešní době, kdy dochází ke stále většímu nárůstu nadváhy a obezity u dětí. Zaměřené na pohybovou stránku jsou také hudební, taneční kroužky (32 respondentů) např. folklorní soubor, kde se zaměřují jak na výrazovou stránku (tanec), tak také na zpěv a hru na hudební nástroj. Kreativní oblast je obsažena ve výtvarných, rukodělných kroužcích (21 respondentů). Jazykové kroužky jsou využívány 12 dětmi předškolního věku. Překvapil mě nízký počet dětí využívající tuto aktivitu. Jistě nástupem na ZŠ se počet dětí navštěvujících jazykové kroužky zvýší nebo také využijí nabídky škol a budou mít cizí jazyk v rámci výuky na ZŠ. U předškolních dětí jsou v malé míře využívány technické (1 respondent) a přírodovědné (1 respondent) kroužky. Jedním z důvodů může být malá nabídka těchto aktivit nebo také jsou tyto kroužky zaměřeny až pro děti od vyššího věku např. 6 let. Poslední položku v zájmových aktivitách tvořily „ostatní“ kroužky. Tuto položku volilo 5 % respondentů – uváděli kroužek Předškolák (určený pro děti s odloženou školní docházkou), canisterapii, hipoterapii, kroužek počítačů a Klub maminek.

Zajímavé bylo také zjištění kolik kroužků děti navštěvují. Vycházela jsem z položky č. 8, kde rodiče uváděli jednotlivé kroužky.

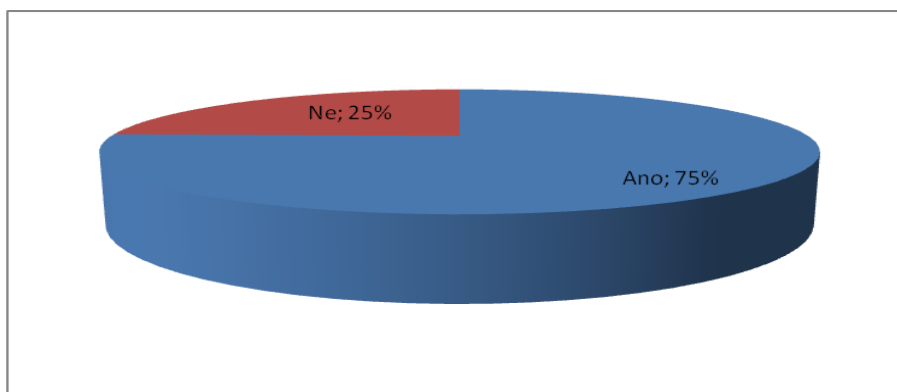
Obr. 11. Počet navštěvovaných kroužků

37 % respondentů nevedlo žádný zájmový kroužek, 30 % uvádí, že děti navštěvují jednu aktivitu, dva kroužky 24 % a 4 % navštěvují tři kroužky a 5 % dokonce čtyři kroužky. Myslím, že zvláště poslední dvě položky (3 až 4 kroužky) jsou docela alarmující z hlediska zatěžování dětí. Jistě to rodiče dělají jen s nejlepším úmyslem, ale dítě by mělo mít dostatek volného času k odpočinku a ne trávit veškerý volný čas řízenými aktivitami.

Otázka č. 9 – Jak často vaše dítě navštěvuje tyto aktivity?

Obr. 12. Návštěva kroužků

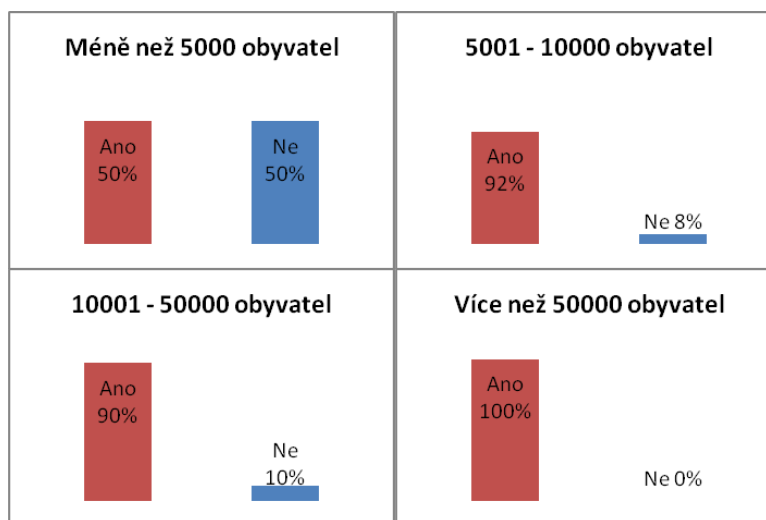
Nejpočetnější skupinu respondentů tvořili děti, které navštěvují volnočasové aktivity jednou týdně (44 %), více jak jednou týdně navštěvuje 18 % dětí, a položka občas byla označena 1 % dotázaných - konkrétně se jedná o jedno dítě, které navíc navštěvuje také další aktivity jednou týdně. Děti, které nenavštěvují žádné aktivity tvoří položky označené vůbec (10 %) a neuvedeno (27 %) – zde respondenti neoznačili žádnou položku, ale jedná se o děti, které nenavštěvují žádný zájmový kroužek.

Otázka č. 10 – Máte ve vašem městě/vesnici dostatek možností těchto aktivit?

Obr. 13. Dostatek volnočasových aktivit

Z celkového počtu 107 respondentů jeden neuvedl, zda je v jeho městě/vesnici dostatek volnočasových aktivit. Z počtu 106 respondentů uvedlo 75 % že mají v místě bydliště dostatek aktivit a 25 % uvádí, že nemají dostatek aktivit k volnému času.

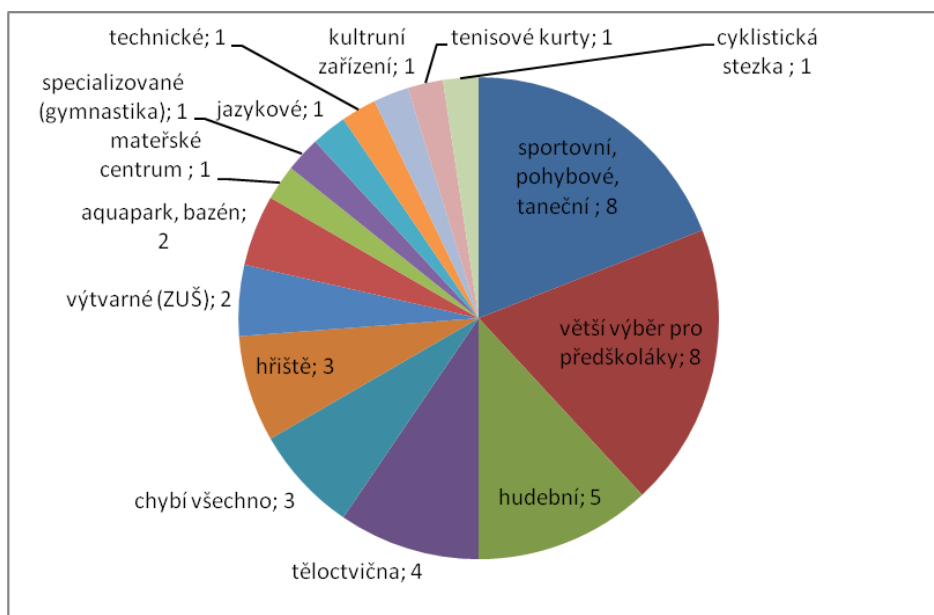
Nabídka aktivit se však liší podle místa bydliště. Konkrétní informace jsou dále k nahlédnutí v grafu (Obr.14.)

Obr. 14. Dostatek aktivit podle počtu obyvatel

50 % respondentů žijících v obci/městě s méně než 5 000 obyvateli uvedli, že mají dostatek možností volnočasových aktivit pro děti, oproti tomu 50 % respondentů uvedlo, že nemají dostatek těchto aktivit. Větší nabídku poskytují uživatelům větší města. Ve městech s počtem obyvatel 5 001 – 10 000 uvedlo 92 % dostatek možností a jen 8 % se potýká s nedostatkem. Podobně je to také ve městech s 10 001 – 50 000 obyvateli, zde uvedlo 90 % dostatek možností a 10 % nedostatek. V krajském městě s počtem obyvatel nad 50 000 uvedli všichni respondenti shodně (100 %), že nabízených aktivit je dostatek.

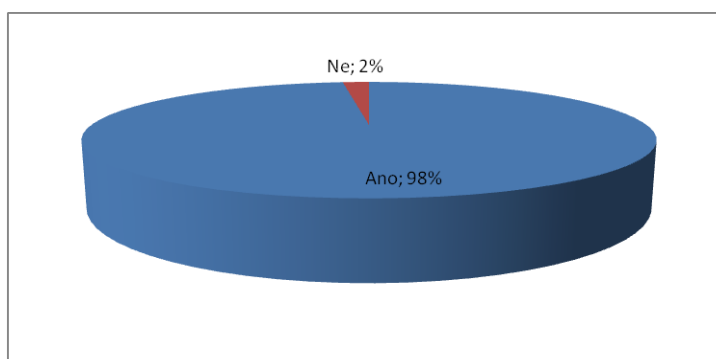
Otázka č. 11 – Jaký typ zařízení ve vašem městě/vesnici chybí?

Obr. 15. Chybějící zařízení/aktivity

Nejčastěji respondenti uváděli, že v jejich místě bydliště chybí kroužky zaměřené na sportovní, pohybovou a taneční činnost. S tím souvisí také nedostatek prostoru pro tyto aktivity (těloctvičny, hřiště, aquapark, bazén, tenisové kurty, cyklistická stezka). Část respondentů uvedla, že v jejich městě/vesnici je dostatek volnočasových aktivit, ale jsou zaměřené až pro školní děti a pro předškoláky je nabídka omezená nebo vůbec žádná. V menších městech/obcích také chybí hudební kroužky, dále výtvarné, jazykové a technické kroužky. Tyto zájmové aktivity nejsou zmiňovány často, a jsou ovlivňovány především poptávkou jednotlivých respondentů. Dále byly uvedeno mateřské, kulturní centrum a specializované kroužky (např. moderní gymnastika). Problémem obcí s malým počtem obyvatel je nedostatek financí na zřízení zařízení pro volný čas, ve třech případech bylo uvedeno, že v obci chybí veškerá nabídka a rodiče s dětmi musí dojíždět do vzdálenějších obcí či měst.

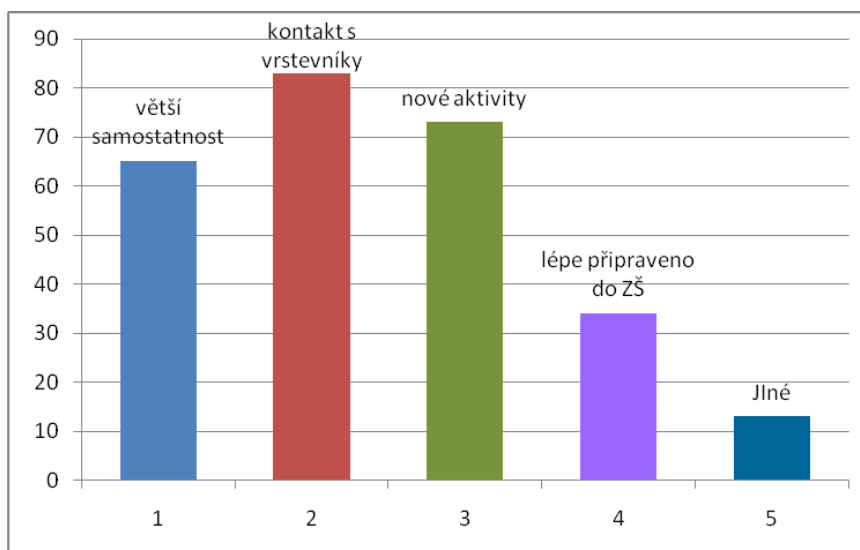
Otázka č. 12 – Myslíte, že návštěva zájmových kroužků je pro děti přínosem v jejich rozvoji?

Obr. 16. Přínos volnočasových aktivit

Z počtu 105 respondentů volilo 98 %, že zájmové kroužky jsou přínosem pro děti v jejich rozvoji, a pouze 2 % respondentů uvedli, že nemají přínos na rozvoj dítěte. V jednom případě nebyla uvedena odpověď a jednou se respondent nemohl rozhodnout, ke které variantě se přikloní. Uvádí, že u každého dítěte by se mělo přistupovat k využívání zájmových kroužků individuálně, protože některé děti mohou zatěžovat, ale naopak pro některé mohou být prospěšné. Využívání kroužků již v raném věku vidí jako jistý trend dnešní doby. Spíše se přiklání k zájmové činnosti od vstupu na ZŠ. Z mého hlediska by vždy měli rodiče akceptovat při výběru volnočasových aktivit osobnost dítěte a volit zájmy s rozvahou, nezatěžovat děti přehnaným množstvím aktivit a ponechat mu také volno na odpočinek a na volnou hru.

Otázka č. 13 – V čem jsou přínosem volnočasové aktivity pro vaše dítě?

Obr. 17. Přínos volného času

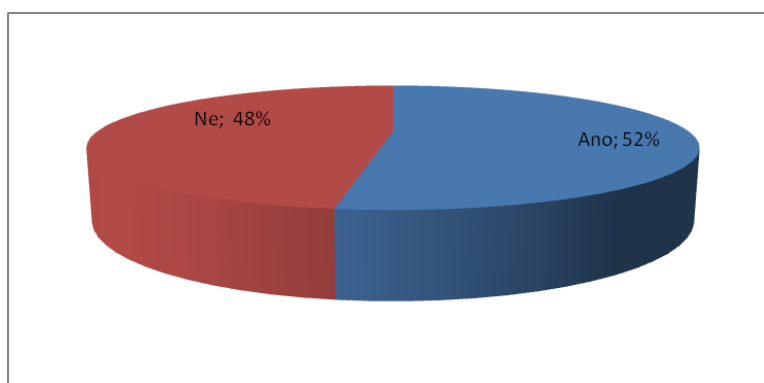
83 respondentů uvedlo, že přínosem volnočasových aktivit je navazování kontaktů s vrstevníky, 73 respondentů uvedlo, že se dítě naučí novým aktivitám a 65 dotázaných si myslí, že mají vliv na větší samostatnost dítěte. Již v menší míře (34 respondentů) si myslí, že dítě bude díky volnočasovým aktivitám připraveno lépe do ZŠ. Poslední položka byla určena pro „jiný přínos“.

Tuto položku bych rozdělila na několik oblastí. Z obecného hlediska se děti mohou naučit spolupráci s ostatními jedinci ve skupině, jejich volný čas bude naplněn smysluplnými aktivitami a nebudou mít tolik prostoru pro nevhodně využívaný volný čas. Volnočasové aktivity mu nabídnou různé činnosti a již v raném věku může dítě ovlivnit v tom, čemu se bude dále věnovat, a také získá širší rozhled. Zájmové kroužky z oblasti sportu učí děti pozitivnímu vztahu ke sportu, dítěti se zlepšuje fyzická zdatnost, obratnost, pohyblivost, také se rozvíjí soutěživost a slouží k vybití energie. Kreativní činnosti učí děti kreativitě, zručnosti, rozvíjí se u dětí jemná motorika, která je důležitá pro psaní. V rámci některých kroužků probíhají různá veřejná vystoupení, což je pro dítě příležitost, kde se může naučit překonávat trému.

Otázka č. 14 – Proč navštěvují vaše děti volnočasové aktivity, když pro ně nejsou přínosem?

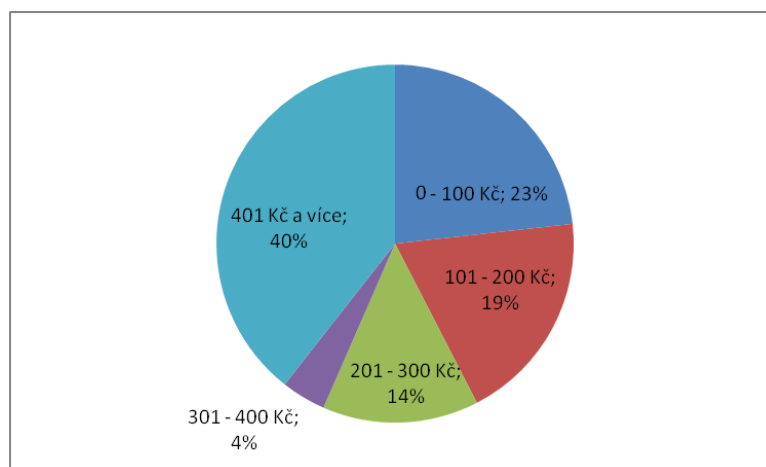
Respondenti (2 %), kteří uvedli, že volnočasové aktivity nejsou pro děti přínosem, nevyužívají nabídky těchto aktivit. Volnočasové aktivity navštěvují pouze děti, u nichž rodiče spatřují pozitivní přínos těchto aktivit.

Z důvodu špatného pochopení otázky ze strany několika (8) respondentů, nám tato otázka umožnila získat informace, proč někteří rodiče nevyužívají nabídky volnočasových aktivit pro své děti. Jedním z důvodů je zdravotní postižení dítěte, které ho izoluje od dětského kolektivu. Dále uvádí také důvod špatné adaptace dítěte v MŠ, proto ho nechtějí více zatěžovat volnočasovými aktivitami. Ve dvou případech rodiče uvádí, že dítě nenavštěvuje zájmové aktivity z důvodu jejich pracovního vytížení, v jednom případě je matka na rodičovské dovolené s malým dítětem, tak tráví volný čas všichni společně. Také byla uvedena špatná dostupnost a nabídka.

Otázka č. 15 – Má finanční situace vaší rodiny vliv na výběr volnočasových aktivit?

Obr. 18. Vliv financí rodiny na volnočasové aktivity

52 % respondentů uvedlo, že finanční situace jejich rodiny má vliv na výběr volnočasových aktivit, 48 % uvádí, že vliv na volbu aktivit nemá. V období předškolního věku ještě nejsou nároky na volnočasové aktivity dětí velké, mohou se navyšovat, pokud se dítě bude věnovat např. sportu na vrcholové úrovni, což zpravidla začíná v období školního věku. Jeden z respondentů uvedl, že prvořadý je zájem dítěte. Jistě je to velmi důležitý aspekt při výběru zájmové činnosti pro dítě, ale pokud rodina nemá dostatečné prostředky, zvolí levnější možnosti.

Otázka č. 16 – Kolik stojí měsíčně volnočasové aktivity vašich dětí?

Obr. 19. Finanční obnos na aktivity dětí

Nejvíce (40 %) respondentů uvádí, že měsíčně na volnočasové aktivity své děti dají 401 Kč a více, oproti tomu rodiny (23 %) u nichž děti nevyužívají zájmové kroužky vydají jen 0 – 100 Kč měsíčně. 101 – 200 Kč dá za volný čas dětí 19 % respondentů, 201 – 300 Kč uvedlo 14 % uživatelů a 301 – 400 Kč – 4 % uživatelů.

5.3 Výsledky a interpretace výzkumu**Odpovědi na výzkumné otázky:****5.3.1 Výzkumná otázka č. 1****Kolik volného času dětem zbývá během dne?**

Zaměřila jsem na šetření volného času v běžný pracovní den, kdy děti navštěvují MŠ. Jelikož jsem nedělala šetření pouze v MŠ, část výzkumného vzorku tvoří i děti, které tráví veškerý čas s matkou na rodičovské dovolené, čili jim zbývá více volného času. U matek, které pobírají rodičovský příspěvek do čtyř let života dítěte a nemají mladší dítě, mohou tyto tříleté děti navštěvovat MŠ po dobu 4 hodin denně. Určitý čas také dítěti zabere cesta do MŠ a zpět.

Nesmíme opomenout velmi důležitou potřebu, a tou je spánek. Dítě si musí odpočinout a nabrat nové síly. V předškolním věku je ještě běžnou součástí dne také polední spánek. Další potřebou, která je nutná uspokojit je jídlo. Dítě má i řadu povinností v rámci rodiny.

Po výčtu povinností a potřeb dítěte mu zbývá čas, který je určený na volnočasové aktivity. Jak jsem se již zmínila výše, nejčastěji respondenti uváděli, že dětem zbývá 4 – 6 hodin volného času. V době víkendů a prázdnin mají děti volného času více, tento čas mohou trávit především se svými rodiči formou nejrůznějších aktivit.

5.3.2 Výzkumná otázka č. 2

Jakými aktivitami děti tráví čas se svými rodiči?

Děti předškolního věku tráví s rodiči poměrně velkou část volného času. V tomto období tráví čas také se svými vrstevníky především v MŠ nebo v zájmových kroužcích. Největší díl na trávení volného času však připadá rodině. Uváděným měřítkem jak rodiny volí volnočasové aktivity je počasí. Z nabízených aktivit nejčastěji volili respondenti procházky, pobyt venku, na hřišti, na zahradě. Prostřednictvím „jiné odpovědi“ byly často zmiňovány sportovní činnosti. V letním období je vyhledávanou činností dětí jízda na kole, kolečkových bruslích, koloběžkách a plavání. V době víkendů a prázdnin často rodiny vyráží na výlety (památky, jeskyně, zoo). V zimním období je ze sportovních činností využíváno lyžování, bruslení. Často vyhledávané aktivity v prostředí domova jsou četba a hraní společenských her a dětmi velmi oblíbené pexeso. Těžko posoudit, zda na četnost četby v rodinách má vliv projekt Celé Česko čte dětem, kde se zapojily i některé MŠ, knihovny a prostřednictvím nich se četba knih dostává také do rodiny. Každopádně je četba pro děti velmi důležitá a právě v tomto období, kdy se jim rozšiřuje slovní zásoba. Navíc rodiče mohou dítěti poskytnout zpětnou vazbu, pokud dítě něčemu nerozumí, může mu to matka či otec vysvětlit, což u pasivního sledování televize nelze.

Televize a multimediální technika je součástí snad každé domácnosti, o čemž také vypovídá mé výzkumné šetření. Jistě má sledování televize/DVD a trávení času na PC své negativní stránky, ale také pozitivní. Ovlivňuje děti v estetické oblasti, učí je prostřednictvím dětských pořadů novým věcem a znalostem. Jak jsem již zmínila výše, negativa spatřuji především ve sledování pořadů, které nejsou určeny dětem, bohužel často jsou vysílány pořady pro dospělého diváka i v denních hodinách, kdy mají přístup k televizoru i ti nejmenší. Jediné východisko je, že rodiče by měli mít přehled, co dítě sleduje a jak dlouho. Sami rodiče se v rámci šetření zmiňovali, že děti sledují televizi v kratší době a především v zimním období, kdy venku není tak velké vyžití. V menší míře, ale je také využíván

předškolními dětmi počítač, zde je již riziko vyšší, ale myslím, že se jedná až o školní děti, které už umí psát a číst a využívají internet a sociální sítě.

Další oblastí, která je hodně využívána, jsou kreativní činnosti. Jak je patrné z dalšího šetření, patří např. malování, stříhání patří mezi nejoblíbenější činnosti dětí. Tyto činnosti jsou velmi důležité. Učí děti trpělivosti, kreativitě, prostřednictvím malování se také může učit barvy a procvičuje si jemnou motoriku pro psaní na ZŠ, učí děti estetickému cítění a také pociťují radost z vlastního výtvoru.

Velmi důležitou oblast tvoří hra, která patří u dětí k velmi oblíbeným činnostem ve volném čase. Společně s rodiči si hrají s hračkami, stavebnicemi. Činnosti, kde mohou děti využít svoji představivost je hra, kdy napodobují činnosti rodičů nebo různé profese (hasiče, kuchaře).

Nabídka kulturních zařízení (kina, divadla) se také zaměřuje na dětské publikum, bohužel jejich nabídka není moc využívána. Hlavní překážku spatřuji v nedostupnosti těchto zařízení, která jsou jen ve větších městech. Některé rodiče k návštěvě těchto zařízení může odrazovat fakt, zda předškolní dítě přestavení či projekci v kině vydrží.

Rodiče také uváděli, že děti jsou zapojovány do různých povinností v domácnosti a na zahradě. Zpravidla se jedná o činnosti, které jsou uskutečňovány formou hry. Děti pracují s maketami náradí (hráběmi, motyčkami), pro děti jde o zábavu, kdy si vyzkouší práci dospělých a také jim to přináší velké uspokojení, když se jim něco podaří.

Jistě je i řada dalších činností, které rodina může provozovat, výběr aktivit záleží na životním stylu rodiny na jejich zájmech a podle toho přistupují při volbě volnočasových aktivit také u svých dětí.

5.3.3 Výzkumná otázka č. 3

Jaké zájmové kroužky (nejčastěji) navštěvují předškolní děti?

Ve Zlínském kraji je široká nabídka zájmových kroužků, není samozřejmě všude stejná, proto rodiny z menších měst a vesnic musí dojíždět. Jedním z důvodů, proč rodiče nevyužívají nabídky zájmových kroužků je již zmíněná špatná dostupnost. 37 % dotázaných ne navštěvuje žádný zájmový kroužek, 63 % navštěvuje jeden a více zájmových kroužků.

Nejoblíbenějšími kroužky u předškolních dětí jsou sportovní a pohybové. Sport je velmi důležitou součástí života nejen u dětí, ale také celé populace. Děti v tomto věku jsou velmi aktivní, proto se sportovní kroužky pro ně jeví velmi dobrým řešením. Pozitivní vliv mají sportovní a pohybové činnosti vzhledem k nadváze a obezitě, což je v dnešní době velký problém. V zájmových kroužcích se děti učí nejrůznějším druhům sportů, ale především kladnému vztahu k němu.

Nadarmo se také neříká: „Co Čech, to muzikant“, o čemž svědčí také fakt, že další oblíbenou zájmovou činností jsou hudební a taneční aktivity. Jedná se o kroužky, které se zaměřují na propojení hudby a tance, např. folklorní kroužky. Také různé hudební školičky, kde se děti zábavnou formou učí základy hudební nauky, učí se rytmus, zkouší si hru na jednoduché hudební nástroje a poté si dále mohou zvolit, přímo kroužek zaměřený na hru na konkrétní hudební nástroj. V období předškolního věku tyto aktivity slouží především jako příprava pro návštěvu ZUŠ.

I přesto, že malování patří u dětí k nejoblíbenějším činnostem, zájmové kroužky zaměřené na výtvarnou a rukodělnou činnost jsou méně využívány. Tvořivou činnost dětí předškolního věku spíše praktikují společně s rodiči ve volném čase.

Nabídka výuky cizích jazyků, zvláště se jedná o angličtinu, probíhá již od nejtělejšího věku. Respondenti však dávali přednost jiným aktivitám. Lidé, kteří se zabývají výukou jazyka již v raném věku, ji doporučují z důvodu, že malé dítě se snadněji učí, druhou stranou mince však zůstává otázka, zda studium jazyka dítě nezatěžuje. Záleží na rozhodnutí rodičů. Dle mého šetření se rodiče spíše přikloní k variantě, že studium jazyka budou děti využívat až vstupem na ZŠ.

V minimálním počtu jsou využívány také kroužky technické, přírodovědecké, dále pak rodiče také uvedli počítačový kroužek, canesterapii, kroužek Předškolák, který je určený dětem s odloženou školní docházkou. Většina těchto kroužků je nabízena až dětem od věku šesti let, což se nám také odrazilo ve výzkumném šetření. Z celkového počtu dívek tvořilo 16 % šestiletých, 13 % sedmiletých dívek. U chlapců bylo 16 % ve věku šesti let a 8 % sedmiletých, čili většinu výzkumného vzorku tvořily děti mladší a tyto kroužky jimi nebyly vyhledávány.

Jak jsem již uvedla, 73 % dětí navštěvuje nějaký zájmový kroužek. Zajímalo mě z hlediska předškolních dětí, zda nejsou přetěžovány řízenými aktivitami. Bohužel se ukázalo, že

v některých případech děti navštěvují až čtyři aktivity a některé i vícekrát týdně. V dnešní době jsou rodiče často velmi pracovně vytíženi a snaží se jim to nějakým způsobem vynahradiť. Pokud dítě navštěvuje MŠ, viděla bych jako optimální návštěvu jednoho maximálně dvou zájmových kroužků týdně. Dítě v období předškolního věku se již dokáže odtrhnout od rodiny a být ve společnosti svých vrstevníků, ale to neznamená, že veškerý svůj volný čas by mělo trávit s nimi. Rodiče by si měli udělat čas pro své děti a věnovat jim čas, protože je to nutné pro jejich zdravý vývoj. Potřebují cítit jejich lásku, pochopení a mít jistotu v rodině.

5.3.4 Výzkumná otázka č. 4

Jaký je názor rodičů na přínos volnočasových aktivit?

Většina rodičů (98 %) se přiklonila k možnosti, že volnočasové aktivity jsou pro děti přínosem. Prostřednictvím dotazníku byl také vyjádřen názor, že se jedná o individuální záležitost, což je naprostá pravda. Rodiče by měli vždy přistupovat individuálně u každého dítěte a rozhodovat se, zda je to pro jejich dítě vhodné. Každý člověk je jiný, má jinou povahu, některé předškolní děti jsou stále fixované na své rodiče, to vše a další aspekty by rodiče měli brát v potaz. Aktivita, která je vhodná pro jedno dítě, nemusí být správnou volbou pro jiné. Pokud již rodiče zvolí volnočasové aktivity a jejich děti je navštěvují rády a jsou tam spokojené, mají pozitivní vliv na rozvoj osobnosti. Rodiče spatřovali největší přínos v tom, že jejich děti navazují kontakty s vrstevníky, naučí se novým aktivitám a také se více osamostatní a nebudou tolik fixováni na rodiče. Méně rodičů si již myslí, že díky volnočasovým aktivitám bude dítě lépe připraveno na vstup do ZŠ. S tím se také ztotožňují, jelikož příprava dětí na základní školu je především úkolem MŠ, volnočasové aktivity mohou být nápomocny, ale není to jejich hlavní náplní.

Jednotlivé volnočasové aktivity dětí ovlivňují také v dalších oblastech, které se liší podle druhu zájmové činnosti. Sportovní činnost je učí vztahu ke sportu, zlepšuje jejich kondici, pohyblivost, učí děti soutěživosti, spolupráci zejména při kolektivních hrách. Další odvětví mohou rozvíjet kreativitu, zručnost, procvičovat jemnou motoriku.

Volnočasové aktivity slouží také jako prevence negativních jevů. V období předškolního věku se to může týkat nefunkčních rodin, kde nejsou plněny základní funkce. U samotného dítěte k negativnímu chování dochází k rozvoji až nástupem na ZŠ, kde již může být vliv vrstevnických skupin, může se objevit záškoláctví, toulání, apod. Předškolní dítě tráví čas

v dopoledních hodinách v zařízeních a poté je pod dozorem rodičů, čili v tomto období se jedná v oblasti prevence spíše o předcházení nudy.

5.3.5 Výzkumná otázka č. 5

Ovlivňuje finanční situace rodiny volnočasové aktivity dětí?

U větší poloviny rodin má rodinný rozpočet vliv při rozhodování, jak budou trávit volný čas. Není nutné pro děti volit nejdražší kroužky, které jsou v nabídce, existuje široká nabídka, ze které si můžou vybrat i sociálně slabší rodiny. Jedná se např. o nabídky SVČ, které jsou podporovány např. z rozpočtu Zlínského kraje a náklady na zájmovou činnost nejsou tak velké jako u soukromých subjektů. Pro děti jsou také krásným využitím volného času výlety s rodinou, pokud rodina vyrazí do přírody, tak jsou náklady téměř nulové. Což je patrné také u respondentů, kteří uváděli, že měsíční výdaje na volnočasové aktivity dětí činí 0 – 100 Kč. Náklady na aktivity ve volném čase se v jednotlivých rodinách liší. Hlavní část výdajů je určena na zájmové kroužky. Pokud dítě nenavštěvuje tyto řízené aktivity, finance určené na volný čas rodinný rozpočet téměř nezatěžují. Největší část respondentů uvádělo, že měsíční výdaj na aktivity pro děti dělá více než 401 Kč. Patří zde i rodiny, které uváděly, že jejich finanční situace má vliv při volbě aktivit pro jejich děti.

ZÁVĚR

Volný čas je důležitou součástí života každého člověka a lidé by si to měli uvědomit. V teoretické části mé práce jsme se seznámili, v jakých oblastech nám může být volný čas přínosem. Důležitým aspektem je svobodné rozhodnutí každého z nás, jak stráví svůj volný čas, zda využije nabídku řízených volnočasových aktivit nebo formu individuálních činností. Děti v předškolním věku se teprve seznamují s jednotlivými činnostmi v rámci volnočasových aktivit, ale rodiče by měli akceptovat jejich potřeby a zájmy při výběru těchto činností a ne je využívat z důvodu odložení dětí při velkém pracovním vytížení. Měli by brát ohled na to, že dítě, které tráví převážnou část dne v MŠ, bude nejspíš chtít zbytek dne strávit společně se svými rodiči.

Praktická část mé práce mi poskytla možnost nahlédnout, jak tráví volný čas předškolní děti ve Zlínském kraji. Výzkumné šetření odhalilo mnoho pozitivních informací, ale objevily se také skutečnosti, nad kterými je nutné se zamyslet. Pozitivní vliv volnočasových aktivit na rozvoj dětské osobnosti je zřejmý. Děti se jejich prostřednictvím učí pochopit svoji vlastní osobnost, učí se rozvíjet vlastní schopnosti, naučí se spoustu nových aktivit, které je obohatí a pomohou jim najít směr, ve kterém by se mohly později realizovat. V období předškolního věku je velmi důležitý sociální kontakt s vrstevníky. Dítě v tomto období již není tolik fixováno na rodinu, zvláště na matku, se kterou trávilo většinu času, a je připraveno trávit volný čas s dětmi. Ne všechny děti zvládají odloučení od rodičů bez problémů. Rodiče by proto měli zohledňovat takové situace, kdy dítě v zařízení citově strádá a raději s kroužky počkat.

Mezi rodiči jsou volnočasové aktivity hojně využívány, menší možnosti mají obyvatelé z vesnic, kde je nabídka omezená nebo také žádná, což je patrné v jejich užívání. Překvapivé pro mě bylo zjištění, že někteří rodiče dávají své děti do více než dvou kroužků týdně. V některých případech navštěvují děti i čtyři kroužky i vícekrát týdně. V období předškolního věku dítě nastupuje do MŠ, a to přináší řadu změn v jeho životě, setkává se s novou autoritou, novým prostředím, musí plnit povinnosti. Velké množství kroužků a změny, které nastanou v životě předškoláka, ho mohou zatěžovat. Dítě potřebuje dostatek prostoru pro spontánní hru a především dostatek odpočinku.

Zajímavé také bylo zjištění, v kolika případech má vliv finanční situace rodiny při výběru aktivit ve volném čase. V období kdy svět zasáhla hospodářská krize, vysoká nezaměstna-

nost v České republice a také stále se zvyšující náklady na chod domácnosti, se dalo předpokládat, že část rodin tyto faktory ovlivní. Šetření ukázalo, že finanční situace rodiny má vliv na volnočasové aktivity u více než poloviny dotázaných.

Volný čas a volnočasové aktivity představují ty nejpříjemnější chvíle v životě člověka. Nesmíme však zapomínat, akceptovat individuální zvláštnosti každého jedince, jeho zájmy a také jeho potřeby, proto je velmi nutné při volbě volnočasových aktivit přistupovat zodpovědně.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografie:

- [1] GRECMANOVÁ, H. et. al. *Obecná pedagogika II*. 1. vyd. Olomouc: HANEX, 2000. ISBN 80-85783-24-X.
- [2] HÁJEK, B. et. al. *Pedagogické ovlivňování volného času*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.
- [3] HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.
- [4] CHRÁSKA, M. *Základy kvantitativního výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [5] KOHOUTEK, R. et. al. *Základy sociální psychologie*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, s.r.o., 1998. ISBN 80-7204-064-2.
- [6] KOLLÁRIKOVÁ, Z. et. al. *Předškolní a primární pedagogika*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-585-7.
- [7] KURIC, J. *Ontogenetická psychologie*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, s.r.o., 2001. ISBN 80-214-1844-3.
- [8] LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 4. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1284-9.
- [9] MATĚJČEK, Z. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, a. s., 2005. ISBN 80-247-0870-1.
- [10] PÁVKOVÁ, J. et. al. *Pedagogika volného času*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.
- [11] VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*. 1. vyd. Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

Internetové zdroje:

- [12] *Baťův kanál* [online]. [cit. 2010-02-07]. Dostupné z: <<http://www.batacanal.cz/2007/cz/moznosti/index-f.htm>>.

- [13] *Beskydy.cz – Pustevny – Rekreační oblast v Beskydech* [online]. c1998-2010, [cit. 2010-02-07]. Dostupné z: <<http://zajimavosti.beskydy.cz/content/beskydy-turistika-hory-vrcholy-pustevny-rekreacni-oblast-v-beskydech.aspx>>.
- [14] *BusinessInfo.cz – Charakteristika Zlínského kraje* [online]. c1997-2010, [cit. 2010-02-07]. Dostupné z: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/zlinsky-kraj/charakteristika-zlinskeho-kraje/1000935/40931/#obyv>>.
- [15] *Česká tábornická unie* [online].c2009, [cit. 2010-04-05]. Dostupné z: <<http://www.tabornici.cz/info-o-ctu/co-je-ctu/>>.
- [16] *Česká televize/pořady A-Z* [online].c1996-2010, [cit. 2010-04-05]. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/poradyaz/deti.html>>.
- [17] *Divadlo Malá scéna/Program* [online]. c2007, [cit. 2010-04-05]. Dostupné z: <<http://www.malascenazlin.cz/admin/modules/program.php>>.
- [18] *Helen Doron/angličtina pro děti* [online]. c2009, [cit. 2010-04-05]. Dostupné z: <<http://www.helendoron.cz/>>.
- [19] *Hudební škola Yamaha/programy* [online]. c2010, [cit. 2010-04-05]. Dostupné z: <<http://www.yamahaskola.cz/cs/programy>>.
- [20] *Hudebně taneční školička Kořata a Sportovní školička Kocouři* [online]. c2009, [cit. 2010-04-05]. Dostupné z:< <http://www.kotata-zlin.cz/o-nas.php>>.
- [21] *Informační server statutárního města Zlín/kultura, sport, volný čas* [online]. c2008, [cit. 2010-04-05]. Dostupné z:< <http://www.zlin.eu/page/42290.kultura-sport-volny-cas/>>.
- [22] *Mateřské centrum Klubičko – Aktivita (soubor XLS)* [online]. c2009, [cit. 2010-02-07]. Dostupné z: <<http://klubickokm.cz/aktivity/index.php>>.
- [23] *Nekky baby club* [online]. [cit. 2010-02-07]. Dostupné z: <<http://www.nekky.cz/index.php>>.
- [24] *Portál/Časopisy* [online].c2005-2010, [cit. 2010-04-05]. Dostupné z: <<http://www.portal.cz/casopisy/default.htm>>.

- [25] *Rodina ve Zlíně/Mateřské školy* [online]. c2009, [cit. 2010-04-05]. Dostupné z: <http://www.rodinavezline.cz/?ukaz=20_materske_skoly&IdMenu=20&grafika=0>.
- [26] *Rodina ve Zlíně/Kroužky pro děti* [online]. c2009, [cit. 2010-04-05]. Dostupné z: <http://www.rodinavezline.cz/?ukaz=27_krouzky_pro_deti&IdMenu=27&grafika=0>.
- [27] *Skautský svět/Junák – Svaz skautů a skautek ČR/Pro koho je skauting* [online]. Dostupné z: <<http://verejnost.skaut.cz/cz/pro-rodice/pro-koho-je-skauting/>>.
- [28] *Sokol/Sport pro všechny* [online]. c2007, [cit. 2010-04-05]. Dostupné z: <<http://www.sokol.eu/COS/sokol.nsf/pages/sport-pro-vsechny-8EEC>>.
- [29] *Tábory Zlín – Domino – Centrum volného času dětí a mládeže* [online]. c1993-2010, [cit. 2010-02-07]. Dostupné z: <<http://www.domino-zlin.cz/index.php?page=materske-centrum-zlin&zlin=mraveniste>>.
- [30] *Wikipedie, otevřená encyklopedie/Mateřské centrum* [online]. c2008, [cit. 2010-04-05]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Mateřské_centrum>.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1. Mapa Zlínského kraje	37	
Obr. 2. Počet dívek	Obr. 3. Počet chlapců	48
Obr. 4. Volný čas v rámci dne	49	
Obr. 5. Aktivity rodičů s dětmi	49	
Obr. 6. Další aktivity rodičů s dětmi	50	
Obr. 7. Nejoblíbenější činnosti dětí	51	
Obr. 8. Návštěva zájmových kroužků	52	
Obr. 9. Zájmové kroužky podle počtu obyvatel.....	53	
Obr. 10. Zájmové kroužky	54	
Obr. 11. Počet navštěvovaných kroužků.....	55	
Obr. 12. Návštěva kroužků	56	
Obr. 13. Dostatek volnočasových aktivit	56	
Obr. 14. Dostatek aktivit podle počtu obyvatel	57	
Obr. 15. Chybějící zařízení/aktivity	58	
Obr. 16. Přínos volnočasových aktivit	59	
Obr. 17. Přínos volného času	60	
Obr. 18. Vliv financí rodiny na volnočasové aktivity	61	
Obr. 19. Finanční obnos na aktivity dětí	62	

SEZNAM TABULEK

Tab. 1. Počet obyvatel.....	47
Tab. 2. Počet dětí	47

SEZNAM PŘÍLOH

P I Dotazník.

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Vážení rodiče předškolních dětí, chtěla bych Vás poprosit o vyplnění tohoto dotazníku. Jmenuji se Libuše Kazíková a jsem studentkou 3. ročníku Sociální pedagogiky na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Tento dotazník je součástí mé bakalářské práce na téma **Mimoškolní aktivity předškolních dětí**. Informace jsou anonymní a budou použity jen do této práce. Předem děkuji za váš čas.

Část č. 1 – informativní data

1. Počet obyvatel ve vašem městě/vesnici?

- a) Méně než 5 000
- b) 5 001 – 10 000
- c) 10 001 – 50 000
- d) Více než 50 000

2. Kolik máte dětí?

- a) Jedno dítě
- b) Dvě děti
- c) Tři děti
- d) Čtyři a více dětí

3. Věk a pohlaví vašich dětí? odpo-

věď.....
.....

Část č. 2 – trávení volného času

4. Kolik hodin volného času vašim dětem zbývá během dne? *(Od celkového počtu 24 hodin odečtete čas strávený v MŠ, čas na spánek dítěte, uveďte, kolik hodin zbývá.)*.....

5. Jak trávíte volný čas se svými dětmi? *(můžete vybrat i více odpovědí)*

- a) Procházky venku/ na hřišti/zahradě
- b) Sledování TV/DVD
- c) Návštěva kina/ divadla
- d) Četbou knih/hra společenských her
- e) Kreativní činnost/malování/modelování

f) Jiná činnost (uved'te)

.....
.....
.....
.....

6. Jaká je nejoblíbenější činnost vašeho dítěte ve volném čase? odpověď.....

.....

7. Navštěvuje vaše dítě nějaké zájmové kroužky pro předškolní děti?

- a) Ano
- b) Ne

8. Pokud ano, jaké kroužky navštěvuje vaše dítě?

- a) Sportovní, pohybové
- b) Výtvarné, rukodělné
- c) Hudební, taneční
- d) Jazykové
- e) Technické
- f) Přírodovědné
- g) Ostatní (uved'te).....

.....

9. Jak často tyto aktivity navštěvuje?

- a) Více jak jednou týdně
- b) Jednou týdně
- c) Jen občas
- d) Vůbec

10. Máte ve vašem městě/vesnici dostatek možností těchto aktivit?

- a) Ano
- b) Ne

11. Pokud jste uvedli ne, uved'te jaký typ zařízení ve vašem městě/vesnici chybí?

.....
.....

12. Myslíte, že je návštěva těchto kroužků pro děti přínosem v jejich rozvoji?

- a) Ano
- b) Ne

13. Pokud jste uvedli ANO, tak v čem je přínosem pro vaše děti?

- a) Větší samostatnost
- b) Navazuje kontakt s vrstevníky
- c) Naučí se novým aktivitám
- d) Dítě bude lépe připraveno na vstup do ZŠ
- e) Jiné (uved'te).....
.....

14. Pokud jste odpověděli NE, proč vaše děti navštěvují volnočasové aktivity?

- a) Z důvodu vašeho pracovního vytížení
- b) Máte přehled, kde vaše děti tráví volný čas
- c) Jiné (uved'te).....
.....

15. Má finanční situace vaší rodiny vliv na výběr volnočasových aktivit?

- a) Ano
- b) Ne

16. Kolik stojí měsíčně volnočasové aktivity vašich dětí?

- a) 0 – 100 Kč
- b) 101 – 200 Kč
- c) 201 – 300 Kč
- d) 301 – 400 Kč
- e) 401 a více